

גמרא סדורה

מסכת פסחים

פרק ו' - "אלו דברים"

לימוד פרק זה - להודות ולהלל להקב"ה
על הנס הגדול שזכינו ביום שישי האחרון

ט חשוון תשפ"א

ארון החשמל עלה באש

כשכל בני המשפחה ישנים במיטתם

הללו יה! אודה ה' בכל לבב בסוד ישירים ועדה.

הגומל לחיבים טובות, שגמלני כל טוב

המהדורה המאהיבה את הגמרא על לומדיה

מעניקה חווית הצלחה ושמחה

מאפשרת לימוד מהיר ובהיר בעין ובהבנה

מהדורה א' - י"ג תמוז תשע"ג

מהדורה ב' - שבט תשפ"א

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ד. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד, פיסוק

החלוקה לסוגיות ופסקאות

שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ודניאל ברק ווינט.

מסכת פסחים פרק ו' - "אלו דברים"

1. סה, ב - סו, א

משנה

אלו דברים בפסח דוחין את השבת: שחיטתו,
וזריקת דמו,
ומיחוי קרביו,
והקטרת חלבו.

אבל: צלייתו,

והדחת קרביו - אינן דוחין את השבת.

הרפבתו,

והבאתו מחוץ לתחום,

וחתיכת יבלתו - אין דוחין את השבת.

רבי אליעזר אומר: דוחין.

אמר רבי אליעזר:

והלא דין הוא: מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה - דוחה את השבת,
אלו שהן משום שבות - לא ידחו את השבת!?

אמר לו רבי יהושע:

יום טוב יוכיח,

שהתירו בו - משום מלאכה,

ואסור בו - משום שבות.

אמר לו רבי אליעזר:

מה זה, יהושע!?

מה ראיה 'רשות' ל'מצוה'?

השיב רבי עקיבא, ואמר:

הזאה תוכיח,

שהיא - משום מצוה,

והיא משום שבות - ואינה דוחה את השבת,

אף אתה אל תתמה על אלו,

שאף על פי שהן: משום מצוה,

והן משום שבות - לא ידחו את השבת.

אמר לו רבי אליעזר:

ועליה אני דן,

ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה - דוחה את השבת,

הזאה שהיא משום שבות - אינו דין שדוחה את השבת!?

אמר לו רבי עקיבא:

סו, א

או חלופי,

מה אם הזאה שהיא משום שבות - אינה דוחה את השבת,

שחיטה שהיא משום מלאכה - אינו דין שלא תדחה את השבת!?

אמר לו רבי אליעזר:

עקיבא! עקרת מה שפתוב בתורה: "במועדו"³⁶⁰ (במדבר ט, ב) - בין בחול,
בין בשבת.

אמר לו:

רבי! הבא לי מועד לאלו, במועד לשחיטה.

כלל אמר רבי עקיבא:

רס"ו

מתני' אלו דברים דוחין את השבת. לקמיה בגמרא מפרש מנא לן:

שחיטתו וזריקת דמו. אי אפשר אלא ביום דכתיב (ויקרא ז) ביום צוותו להקריב את קרבניהם ביום ולא בלילה: מיחוי קרביו. מפרש בגמ' וטעמא שלא יסריחו:

צלייתו והדחת קרביו אין דוחין. דאפשר משתחשך:

הרכבתו. על כתף האדם להביאו לעזרה דרך רשות הרבים אע"פ שאינו אלא איסור שבות דרבנן דקיי"ל חי נושא את עצמו אין דוחה דה"ל למיעבד מאתמול וכן הבאתו מחוץ לתחום: וחתיכת יבלתו. ורוא"ה

{וירוא"ה: יבלת} בלע"ז וחותרה בצפרניו או בשיניו אינה אלא שבות דמלאכה כלאחר יד היא:

שחיטה שהיא. אסורה בחולין בשבת משום איסור מלאכה גמורה שהרי באבות מלאכות היא מנויה ואע"פ"כ דוחה את השבת בפסח:

לא ידחו. בתמיה:

י"ט יוכיח שהתירו בו. שחיטה ובשול שהוא אב מלאכה ומותרין להדיוט ואסרו בו להביא דבר מחוץ לתחום ולאכלו הואיל והוה אפשר לן מאתמול ואע"ג דתחומין דרבנן:

מה ראיה רשות למצוה. אכילת הדיוט רשות היא וצורך גבוה מצוה היא ואם העמידו חכמים איסור שבות שלהן במקום רשות יעמידוהו אף במקום מצוה בתמיה:

הזאה תוכיח שהיא מצוה.

בטמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח שאם לא יזה לא יעשה פסחו ואפי"ה אינו דוחה דהכי שמעינן ליה לרבי עקיבא דלא דחיא והזאה שבות הוא דמאי מלאכה היא אלא מתחזי כמתקן גברא:

ועליה אני דן. וגם על ההזאה אני חולק ואומר שתדחה ולא תעכבהו מפסח ומקל וחומר זה עצמו:

אמר לו רבי עקיבא או חילופי. או אני אחליף הדין דפשיטא לי דהזאה מעכבא וילפינן בקל וחומר מינה לשחיטה שתעכב: במועדו. ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו:

הבא לי מועד לאלו. שיהא זמן קבוע להן כמה שקבוע לשחיטה הילכך כיון דלא קביע להו זימנא ומצוי למיעבד להו מאתמול לא דחו והזאה נמי לאו מגופיה דפסח היא ולא כתיב בה מועד:

כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת, שחיתה, שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת.

גמרא

תנו רבנן:

"הלכה זו נתעלמה מבני בתירא.

פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת,

שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו.

אמרו: כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו?

אמרו להם: אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו,

ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון,

יודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו.

שלחו וקראו לו, אמרו לו: כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו?

אמר להם: וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת?!

והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת!

אמרו לו: מנין לך?

אמר להם: נאמר: "מועדו" (במדבר ט, ב) בפסח,

ונאמר: "מועדו"³⁶¹ (במדבר כח, ב) בתמיד.

מה "מועדו" האמור בתמיד - דוחה את השבת,

אף "מועדו" האמור בפסח - דוחה את השבת.

ועוד, קל וחומר הוא:

ומה תמיד שאין ענוש ברת - דוחה את השבת,

פסח שענוש ברת - אינו דין שדוחה את השבת?!

מיד הושיבוהו בראש, ומינוהו נשיא עליהם,

והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח.

התחיל מקנטרן בדברים,

אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם?

עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור, שמעיה ואבטליון.

אמרו לו: רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת - מהו?

אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי,

אלא הנח להן לישראל, אם אין נביאים הן בני נביאים הן.

למחר, מי שפסחו טלה - תוחבו בצמרו,

מי שפסחו גדי - תוחבו בין קרניו.

ראה מעשה ונזכר הלכה,

ואמר: כך מקובלני מפני שמעיה ואבטליון".

רש"י

גמ'

הלכה זו. שפסח דוחה שבת:

בני בתירה. נשיאים היו. אמר להן. הלל: וכי פסח אחד יש לנו שדוחה את השבת והלא יותר ממאתים פסחים יש לנו שדוחין את השבת. כלומר יותר ממאתים קרבנוי יש שדוחין שבת בשנה חמשים שבתות השנה בכל שבת ושבת ארבעה כבשים שנים לתמידים ושנים למוספין הרי מאתיים לבד שבת שבתוך פסח ובתוך החג שקריבין בהן מוספי היום שבעת טלאים בפסח וארבעה עשר לחג:

מה מועדו הנאמר בתמיד. ולקמיה פריך: תמיד גופיה מנא להו:

והיה יושב ודורש. כדרך שהנשיא עושה:

מקנטרן. לשון קניטה ועבון קונטנדי"ר {קונטרריי"ר: להעליב} בלע"ז:

מהו. הבאת סכין אינה דוחה דהא אפשר למיעבד מאתמול ומה יעשה:

שמעתי ושכחתי. לקמן מפרש טעמא:

בני נביאים הן. וטראו מה יעשו:

למחר. בארבעה עשר בשבת: **שפסחו טלה תחב לו בצמרו**.

את הסכין: **ומי שפסחו גדי**. שאין לו צמר אלא שיער שאין יכול לתוחבו בצמרו תחב לו בין קרניו ואין זה משאוי לעבור עליו משום שביתת בהמתו דלאו אורחיה בכי האי מלאכה ובענין זה הביאו סכיניהן:

ראה. הלל זה המעשה שעשו: **ונזכר הלכה**. כך שמעתי:

כך מקובלני. שכך הלכה כמו שעשו אלו:

³⁶¹ צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני להמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו

רפ"י

2. סו, א

פסח נמי כתיב ביה במועדו. ולא שמעת לי מיניה ומתמיד ילפת ליה אלא על כרחיך מדבעית למילף מתמיד לא משתמע להו דחיית שבת דאמרי במועדו דקאמר בזמן התירא קאמר הכא בתמיד נמי לא משמע להו ומנא ליה: **אלא אמר קרא**. במוספין עולת שבת בשבתו על עולת התמיד לבד מעולת התמיד אלמא תמיד נמי דחי:

אמר מר:

"נאמר: **"מועדו"**³⁶² (במדבר ט, ב) **בפסח**,

ונאמר: "מועדו"³⁶³ (במדבר כח, ב) **בתמיד**.

מה "מועדו" האמור בתמיד - דוחה את השבת,

אף "מועדו" האמור בפסח - דוחה שבת."

ו"תמיד" גופיה - מנלו דדחי שבת?

אילימא: משום דכתיב ביה: **"במועדו"** - פסח נמי הא כתיב ביה: **"מועדו"**!

אלא **"מועדו"** - לא משמע ליה.

הכא נמי, **"מועדו"** לא משמע ליה!

אלא אמר קרא: **"עלת שבת בשבתו על עלת התמיד"**³⁶⁴ (במדבר כח, י),

מכלל עולה דתמיד קרבה בשבת.

³⁶² ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו

³⁶³ צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני להמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו

³⁶⁴ עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסקה

3. סו, א

אמר מר:

"ועוד, קל וחומר: ומה תמיד שאין ענוש ברת - דוחה את השבת, פסח שענוש ברת - אינו דין שדוחה את השבת?"

איכא למיפרך:

מה לתמיד, שכן תדיר, וקליל!

קל וחומר אמר להו ברישא, ופרכוה, והדר אמר להו גזירה שוה.

וכי מאחר דגמר גזירה שוה, קל וחומר - למה לי?

אלא לדידהו קאמר להו:

בשלמא גזירה שוה לא גמרינו, דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו, אלא קל וחומר, דאדם דן מעצמו - איבעי לכו למידן!

אמרו ליה:

קל וחומר פריכא הוא.

רש"י

אמר מר ועוד קל וחומר כו' ופרכוה. מהא פירכא שכן כליל שכן תדיר:

וכי מאחר דגמיר. מרבתינו שגזירה שוה זו לכך באה דקיימא לן אין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן נתקבלה ובאה מסיני דדילמא קרא למילתא אחריתי אתא וכיון דהוא כך קיבל הרי הוא כמו שנכתב בגופו בפירוש ולמה ליה קל וחומר שהוא דבר סברא מדעתו ומלבו:

הכי קאמר נהי דגזירה שוה לא גמרינו. מרבתיכס גזירה שוה צריכא רב דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן למדה מרבו אלא קל וחומר כו':

אמרו לו קל וחומר. דאית ביה לא דיינינן דפריכא הוא כדאמרן שכן תדיר:

רס"י

והא עביד מלאכה בקדשים.
ועובר משום לא תעבוד בבכור
(דברים טו):

דעבדי כהלל. דלא מקדשי
לקרבנן עד דמיייתי להו לעזרה:
לא מעל. שלא היה שהות בין
הקדישה לשחיטה שיבאו בה
לידי מעילה:

דתנן לא מקדישין וכו'. במסכת
ביצה והיאך הקדישו פסחיהן
אלו בשבת:

הני מילי. דאין מקדישין:
חובות הקבוע להן זמן. לבו ביום
שפיר דמי דהואיל ונשחטין
היום יכול להקדישן היום:
פסחו. ליכא למימר ביום טוב
דאין פסח קרב ביום טוב וחגיגה
ליכא למימר בשבת: מחמר לא
קרי אלא בבהמה הנושאת משוי
והוא מנהיגה קרי לי מחמר
ומוזרר עליו כפי מי שהחשיך:
כלאחר יד. שאין דרך טלה
לשאת משוי:

שיש לו היתר מן התורה. כגון
זה שאינו מחמר גמור אלא
כלאחר יד ואין כאן אלא שבות
ואפילו שבות דידיה לא חמיר
כשאר שבות דכל כלאחר יד לא
שכיחא:

במקום מצוה. כי האי גוונא
דמעכב מפסח:

4. סו, א-ב

אמר מר: "למחר מי שפסחו טלה - תוחב לו בצמרו,
גדי - תוחב לו בין קרניו."

סו ב, והא קא עביד עבודה בקדשים!

כהלל.

דתנא:

"אמרו עליו על הלל:

מימיו לא מעל אדם בעולתו,

אלא מביאה חולין לעזרה, ומקדישה, וסומך ידו עליה ושוחטה."

פסח בשבת - היכי מצוי מקדיש ליה?

והתנן:

"אין מקדישין,

ואין מעריבין,

ואין מחרימין,

ואין מגביהין תרומה ומעשרות -

כל אלו ביום טוב אמרו,

קל וחומר בשבת" (ביצה לו):!

הני מילי - בחובות שאין קבוע להן זמן,

אבל בחובות שקבוע להן זמן - מקדישין.

דאמר רבי יוחנן:

מקדיש אדם את פסחו בשבת,

וחגיגתו ביום טוב.

והלא מחמר!

מחמר כלאחר יד.

מחמר כלאחר יד נמי,

נהי דאסורא דאורייתא - ליכא, אסורא מדרבנן - מיהא איכא!

היינו דקא בעי מיניה:

דבר שיש לו היתר מן התורה,

ודבר שבות עומד לפניו,

לעקרו, כלאחר יד, במקום מצוה - מאי?

אמר להן:

הלכה זו שמעתי ושכחתי,

אלא הניחו להן לישראל, אם אין נביאים הן - בני נביאים הן.

5. סו, ב

רש"י

עד שקמתי דבורה. יוהרא שהיתה משפלת המנהיגים שלפניה ומתפארת לעצמה: עורי עורי דבורה. שנשתתקה מחמת סילוק נבואתה: קחו לי מנגן. להעביר כעסו שכעס על יהורם: ותהי עליו יד. מכלל דאסתלק: לא בחר. משמע מעולם אבל מאסתיהו משמע השתא מאסתיהו מפני שהוא רגזן מאסו מכלל שמתחלה נבחר ואע"ג דהאי מעשה דמשיחה קדים לרגזנות מיהו לא מצינו בו דופי אלא זה בלבד ומפני שגלוי לפניו שהוא רגזן מאסו:

אמר רב יהודה אמר רב:

כל המתיהר,

אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו,

אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו.

"אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו" - מהלל.

דאמר קור:

"התחיל מקונסון בדברים",

וקאמר להו: "... הלכה זו שמעתי ושכחתי".

"אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו" - מדבורה.

דכתיב: "חדלו פרוזן בישראל חדלו, עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל" (שופטים ה, ז),

וכתיב: "עורי עורי דבורה, עורי עורי דברי שיר"³⁶⁵ (שופטים ה, יב).

ריש לקיש אמר:

כל אדם שכוועס,

אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו,

אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו.

"אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו" - ממושה.

דכתיב: "ויקצף משה על פקודי החיל"³⁶⁶ (במדבר לא, יד),

וכתיב: "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה:

ואת חקת התורה אשר צוה ה' את משה" (במדבר לא, כא), מכלל דמשה איעלם מיניה.

"אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו" - מאלישע.

דכתיב: "לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך"³⁶⁷ (מלכים ב' ג, יד),

וכתיב: "ועתה קחו לי מנגן והיה פנגן המנגן ותהי עליו יד ה'" (מלכים ב' ג, טו).

אמר רבי מני בר פטיש:

כל שכוועס, אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים - מורידין אותו.

מנלן?

מאליאב.

שנאמר: "ויחר אף אליאב בדרך, ויאמר: למה זה ירדת, ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר?

אני ידעתי את זדנך ואת רע לבבך,

כי למען ראות המלחמה ירדת"³⁶⁸ (שמואל א' יז, כח),

וכי אזל שמואל לממשחניהו, בכלהו פתיב: "לא בזה בחר ה'"³⁶⁹ (שמואל א' טז, ח),

ויבאליאב פתיב: "ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו"³⁷⁰ (שמואל א' טז, ז),

מכלל דהוה רחים ליה עד האידנא.

³⁶⁵ עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר קום ברק ושבה שבך בן אבינעם

³⁶⁶ יד ויקצף משה על פקודי החיל שורי האלפים ושורי המאות הבאים מצבא המלחמה. טו ויאמר אליהם משה החייתם כל-נקבה.

³⁶⁷ ויאמר אלישע חי ה' צבאות אשר עמדתי לפניו כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך

³⁶⁸ וישמע אליאב אחיו הגדול בדברו אל האנשים ויחר אף אליאב בדרך ויאמר למה זה ירדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את זדנך ואת רע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת

³⁶⁹ ויקרא ישי אל אבינדב ויעברו לפני שמואל ויאמר גם בזה לא בחר ה'

³⁷⁰ ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב

6. סו, ב - סז, א

רפ"י

דדחו טומאה מנא לן. הואיל ומועדו לא משמע (להו) מנא לן דדחו ואנן קיימא לן דדחו טומאה בכיצד צולין (דף עו:): פסח אקרי קרבן ציבור דאתי בכנופיא באידך פירקין (דף עו:):

זבין ומצורעין. חמורין מטמאי מתים שהרי טומאה יוצאה עליהן מגופן אלא על כרחיך כי איצטרך זב ומצורע להיכא דאין טמא מת משתלח איצטרך:

אלמא יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין. מן העזרה וטמאי מתים נכנסים לתוכה: **בטומאה.** כשרוב ציבור טמאין במת עושין פסח בטומאה וזבין ומצורעין שבהן נדחין:

מצורע חמור מזב. לקמן מפרש חומריה:

ואיזה זה כו'. בתמיה: **לא יאכלו ממנו.** דכי דייקין איש נדחה ואין ציבור נדחין בטמא נפש הוא דדייקין גבי איש כי יהיה טמא לא כתיב אלא לנפש ובדידה דייקין איש ולא ציבור אלמא מהתם יליף דאי מוישלחו כדר"ל זב נמי לישתרי:

אלא לעולם מקרא קמא. וכדדייקין איש נדחה ואין ציבור נדחין ודקשיא לך אימא ציבור כלל לא אי"כ דדיוקא דממעטינן ציבור מהאי דינא לחומרא ממעטינן למאי הילכתא כתב לנפש למעוטי זבין ומצורעין לכתוב טומאה סתם דנשמע דבכל טומאות יחיד נדחה לשני וציבור לית להו תקנתא דעי"כ לנפש למעוטי זבין ומצורעין אתא ולא חמורי עלייהו ואי לגבי ציבור לא מחמירו עלייהו ולמימר דבטומאת מת הוא דאין ציבור נדחין אלא עושין פסחיהן בטומאה אבל בטומאת זיבה וצרעת אפילו ציבור נמי נדחין לגבי מאן מחמיר עלייהו וכ"ת לגבי יחיד מחמיר עלייהו וקאמר טמא נפש הוא דאית ליה תשלומין לשני אבל זב ומצורע אפי' נטהר בשני לית ליה תקנתא בתשלומין והתניא יכול לא יהו חייבין לפסח שני אלא טמא נפש כו':

אשכחן תמיד ופסח דדחו שבת, דדחו טומאה - מנא לן?

אמרי: כי היכי דיליף פסח מתמיד לענין שבת, הכי נמי יליף תמיד מפסח לענין טומאה.

ופסח גופיה - מנלן?

אמר רבי יוחנן:

דאמר קרא: **"איש איש כי יהיה טמא לנפש"**³⁷¹ (במדבר ט, י-יא),

"איש" - נדחה לפסח שני,

ואין 'ציבור' נידחין לפסח שני, אלא עבדי בטומאה.

אמר ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן:

אימא: **"איש"** - נדחה לפסח שני,

ציבור - לית להו תקנתא,

לא בפסח ראשון ולא בפסח שני!

אלא אמר רבי שמעון בן לקיש:

מהכא: **"וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש"**³⁷² (במדבר ה, ב),

יאמר טמאי מתים, ואל יאמר זבין ומצורעין!

ואני אומר: אם טמאי מתים משתלחין, זבין ומצורעין - לא כל שכן?!

אלא, יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין, ואין טמאי מתים משתלחין,

סז, א

ואיזה זה?

פסח הבא בטומאה.

אמר אביי:

אי הכי,

לימא נמי: יאמר זב וטמאי מתים, ואל יאמר מצורע!

ואני אומר: זב משתלח, מצורע - לא כל שכן?!

אלא, יש לך שעה שמצורעין משתלחין, ואין זבין וטמאי מתים משתלחין,

ואיזה זה?

פסח הבא בטומאה!

וכי תימא: הכי נמי,

יהתנן:

"פסח הבא בטומאה - לא יאכלו ממנו: זבין,

וזבות,

נדות,

ויולדות,

ואם אכלו - פטורין" (פסחים צה:)!

אלא אמר אביי:

לעולם מקרא קמא,

אם כן, ניכתוב רחמנא: **"איש איש כי יהיה טמא"**, **"לנפש"** (במדבר ט, י) - למה לי?

וכי תימא: האי **"לנפש"** - להכי הוא דאתא: הטמא מת - הוא הנדחה לפסח שני,

אבל שאר טמאין - לא.

והתניא:

³⁷¹ י דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך חקקה לכם או לדתיתכם ועשה פסח לה'. **יא** בהדש השני בארבעה עשר יום בין

הערבים ועשו אתו על מצות ומרדים יאכלהו

³⁷² **צו** את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש

רש"י

ת"ל איש איש. כי יהיה טמא משמע כל טומאה מדלא כתיב לנפש ברישא אינ איש כי יגע במת ש"מ למידרש"י באנפיה נפשיה הוא לנפש למה לי אלא ע"כ מיעוטא דציבור לאקולי אתא ולמימרא דאין נדחין אלא עושין בטומאה ומשי"ה לנפש למימר דבטומאת מת הוא דאקיל עלייהו אבל זיבה וצרעת לא:

"יכול לא יהו עושין פסח שני אלא טמאי מתים, שְהִיָּה בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה, זָבִין וּמְצוּרְעִין וּבּוֹעֲלֵי נְדוּת - מַנְיִין?

תלמוד לומר: "איש איש" (במדבר ט, י).

"לנפש" דכתב רחמנא - למה לי?

אלא הכי קאמר:

"איש" - נדחה לפסח שני, ואין ציבור נדחה לפסח שני,

אלא עבדי בטומאה,

וכי עבדי ציבור בטומאה - בטמא מת, אבל שאר טומאות - לא עבדי.

7. סז, א-ב

רפ"י

לפנים ממחיצתו. מחיצה שנאסר ליכנס בה דהיינו לפני מחומת כל ערי ישראל כדאמר לקמן מצורע משתלח חוץ למחנה ישראל:
פטור. ממלקות דלא יטמאו את מחניהם:

נתקו לעשה. ואע"ג דלאו בתר לאו כתיב ע"כ לנתוקי לאוי אתא דקי"ל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו דאי לאטעוניה עשה ולית הא כתב ביה עשה אחרינא וישלחו מן המחנה אבל זבין וטמאי מתים לא נתקו לעשה ואע"ג דעשה יתירי כתיבי כל חד וחד למילתיה מדריש בספרי ועוד דבהאי כתיב כל ימי אשר הנגע בו וגוי משמע כל ימיו בבדד ישב קאי דאם עבר ונכנס יחזור ויצא ואין בו עונש אחר כדדרשינן כל ימיו דאונס את הנערה במס' מכות (דף טו.). כל ימיו בעמוד והחזר קאי ומנתקינא ליה ללאוי:

זב. מחיצתו הר הבית דאסור לכנס במחנה ליה כדלקמן שכל הטמאין אין משתלחין אלא מן העזרה לבדה חוץ מזב ובעל קרי שמשלחין אף מהר הבית ומצורע משתלח אף ממחנה ישראל דהיינו כל העיר:
מחנה ליה. כל הר הבית חוץ לחומת העזרה:

עמו. ומשה לוי היה:
תנאי היא. דאיכא תנא דלא מייתי ליה קרא לעשה אלא ליתן לו מחנה שלישי:

שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו. כגון זבין וטמאי מתים למדנו לשלוחו של מצורע שהוא חמור מכולן: יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת ת"ל ולא יטמאו את מחניהם תן מחנה לזה ומחנה לזה. מדלא כתיב מחנה משמע מחנה לכל אחד ואחד והתם תרתי מחנות כתיבי וישלחו מן המחנה מחוץ למחנה תשלחום והאי מחוץ למחנה דמצורע ליתן לו מחנה שלישי:

אינו צריך. האי מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שלישי להוציאו דכולהו מהתם נפקי דעל כרחך כולן חמורים זה מזה בטומאותיהן דאי כולוהו שוו לענין מחנות לכתוב שילוח בקל ואנא ידענא כל שכן דחמור בעי שילוח ומדכתבינהו כולוהו ש"מ שילוחו של זה לא כשילוחו של זה:
זב לא כ"ש. לקמיה פריך מאי חומריה דזב מטמא מת:

לרבות טמא שרץ. לשילוח והוא הדין לנוגע בנבילה וכל טמאי מגע וכיון דכתב רבוייא לטמאי מגע לא איצטריך למיכתב זב דחמיר מטמא שרץ שהרי טומאה יוצאה עליו מגופו זב אינו מטמא מחמת אונס אם ראה מחמת מאכל ומשתה או חולי או קפיצה כדאמר במסכת נדה בפרק בנות כותים (דף לה.) מבשרו ולא מחמת אונסו ומשנינן כי האי גוונא זב טמוי נמי מטמא כגון טומאת טמאי שרץ שאינו אלא טומאת ערב:

אמר רב חסדא:

מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו - פטור³⁷³,
שנאמר: **"בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"**³⁷⁴ (ויקרא יג, מו),
"בדד ישב" - לבודו ישב,
"מחוץ למחנה מושבו" - הכתוב נתקו לעשה.

איתיביה:

"מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו - בארבעים, זבין וזבות שנכנסו לפניו ממחיצתו - בארבעים. וטמא מת - מותר ליכנס למחנה ליה, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת עצמו, שנאמר: 'ויקה משה את עצמות יוסף עמו'"³⁷⁵ (שמות יג, ט),
"עמו" - במחיצתו!"

תנאי היא,

דתנאי:

"בדד ישב" (ויקרא יג, מו) - לבודו ישב, שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו. יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת? תלמוד לומר: **"ולא יטמאו את מחניהם"**³⁷⁶ (במדבר ה, ג), ליתן מחנה לזה ומחנה לזה.
דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: אינו צריך.
הרי הוא אומר: **"וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש"**³⁷⁷ (במדבר ה, ב),
יאמר טמאי מת, ואל יאמר טמאי זב!"
ואני אומר: טמאי מתים משתלחין, זבין - לא כל שפון!
למה נאמר "זב"?
ליתן לו מחנה שניה.

ויאמר "זב", ואל יאמר מצורע!
ואני אומר: זבין משתלחין, מצורעין - לא כל שפון?
למה נאמר מצורע?
ליתן לו מחנה שלישי.

בשהוא אומר: **"בדד ישב"** (ויקרא יג, מו) - הכתוב נתקו לעשה".

מאי חומריה דזב מטמא מת?

שכן טומאה יוצאה עליו מגופו.

אדרבה! טמא מת חמור,
שכן טעון הוצאה שלישי ושבועי!

אמר קרא: **"טמא", "וכל טמא"** (במדבר ה, ב) - לרבות טמא שרץ.
וזב חמור מטמא שרץ.

ומאי חומריה?

³⁷³ זה מצורע, אך בטמא נאמר: **"מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שכן בתוכם"** (במדבר ה, ג)

³⁷⁴ **כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו**

³⁷⁵ **ויקה משה את עצמות יוסף עמו מי השבע השביע את בני ישראל לאמור פקד ופקד אלהים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם**

³⁷⁶ **מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שכן בתוכם**

³⁷⁷ **צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש**

כְּדָאֲמַרְן.

אֲדַרְבֵּה! שְׂרִץ חָמוּר,
שְׂכֹן מְטַמֵּא בְּאוֹנָס!

אָמְרִי:

סזב, כִּי הָאֵי גִוּוֹנָא, זָב - נְמִי טְמוּיִי מְטַמֵּי בְּאוֹנָס, כְּדָרְב הוֹנָא.
דְּאָמַר רַב הוֹנָא:
רְאִיָּה רְאִישׁוֹנָה שֶׁל זָב - מְטַמְּאָה בְּאוֹנָס.

מֵאֵי חוּמְרִיָּה דְּמְצוֹרַע מְזָב?

שְׂכֹן טְעוּן פְּרִיעָה וּפְרִימָה, וְאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמְטָה.

אֲדַרְבֵּה! זָב חָמוּר,

שְׂכֹן מְטַמֵּא מְשֻׁכָּב וּמוֹשָׁב, וּמְטַמֵּא כְּלֵי חָרָס בְּהִיסָט!

אָמַר קְרָא: **"זָב", "וְכָל זָב"** (במדבר ה, ב) - לְרַבּוֹת בְּעַל קְרִי,
וּמְצוֹרַע חָמוּר מְבַעַל קְרִי.

וּמֵאֵי חוּמְרִיָּה?

כְּדָאֲמַרְן.

אֲדַרְבֵּה! בְּעַל קְרִי חָמוּר,
שְׂכֹן מְטַמֵּא בְּמִשְׁהוּ!

סָבַר לָהּ כְּרַבֵּי נֶתָן.

דִּתְנִיָּא:

"דְּבֵי נֶתָן אוֹמְרֵי מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל:
זָב - צְרִיךְ כְּחַתִּימַת פִּי הָאִמָּה,
וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֻכְמִים."
וְאִיתְקַשׁ לִיָּה בְּעַל קְרִי לְזָב.

וְ"כָל צְרוּעֵי" - לָמָּה לִּי?

אִיִּדִי דְכְּתִיב: **"כָּל זָב", כְּתִיב נְמִי: "כָּל צְרוּעֵי".**

וְרַבֵּי יְהוּדָה,

שְׁפִיר קְאָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן!

הֵהוּא מִיבְעֵי לִיָּה לְכַדְתְּנִיָּא:

"דְּבֵי אֲלִיעֶזֶר אוֹמְרֵי:

יְכוּל דְּחַקוּ זָבִין וּמְצוֹרְעִין וְנִכְנְסוּ לְעֶזְרָה בְּפִסְחָהּ בְּטוּמְאָה,
יְכוּל יְהוּ חִיבִין?

תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "וַיִּשְׁלַחוּ מִן הַמִּחְנֶה כָּל צְרוּעֵי וְכָל זָב וְכָל טְמֵא לְנֶפֶשׁ" (במדבר ה, ב),
בְּשַׁעָה שְׁטַמְאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְחִין - זָבִין וּמְצוֹרְעִין מִשְׁתַּלְחִין,
אִין טְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְחִין - אִין זָבִין וּמְצוֹרְעִין מִשְׁתַּלְחִין."

רַשִׁי

זָב נְמִי מְטַמֵּא בְּאוֹנָס. כְּגוֹן בְּרִיאָה רֵאשׁוֹנָה
שְׂאִין בַּה אֵלָא טוּמְאָת עֵרֵב דְּאִיתְקַשׁ לְשַׁכְּבַת
זָרַע דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא טו) זֹאת תּוֹרַת הַזָּב וְאִשֶּׁר
תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שַׁכְּבַת זָרַע וְהִינּוּ רֵאִיָּה רֵאשׁוֹנָה
דְּלֹא מִנָּה בִּיה בְּהֵאֵי קְרָא אֵלָא חֲדָא זִיבָה
דְּאִזְלִינן בְּתַר מְנִינָא דְקְרָא כְּדָאֲמַרִּינן בְּמַגִּילָה
(ד' ח.) מִנָּה הַכְּתוּב שְׁתִּים וְקְרָאוּ טְמֵא כּו':

מְטַמְּאָה בְּאוֹנָס. מֵהֵאֵי הִיקֵּשׁ גּוֹפִיָּה נִפְקָא לִיָּה
לְרַב הוֹנָא מֵה קְרִי מְטַמֵּא בְּאוֹנָס אִם רֵאִיָּה
מַחֲמַת רֹב מְאֹכֵל וּמִשְׁתַּה דְּגָבִי קְרִי לֹא כְּתִיב
מִיעוּטָא אִף רֵאִיָּה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל זָב מְטַמְּאָה
בְּאוֹנָס. זָב דּוּמָה לְלוּבֵן בִּיצָה הַמוֹזֶרֶת שַׁכְּבַת
זָרַע דּוּמָה לְלוּבֵן בִּיצָה שְׂאִינָה מוּזֶרֶת:

פְּרִיעָה. פְּרִיעַת הָרֵאשׁ גִּידוּל שִׁיעָר:

פְּרִימָה. בְּבַגְדִים:

וְאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמְטָה. כְּדַכְּתִיב (וַיִּקְרָא יד)
וַיֵּשֶׁב מִחוּץ לָאֵהָלוּ וְאִין אֵהָלוּ אֵלָא אִשְׁתּוּ לְמֵאֵן
דְּאֲמַר בְּמוֹעֵד קֶטֶן (ד' ז'): קִיּוּ לִימֵי חִלוּטוֹ אִיכָא
חוּמְרָא טוּבָא וּלְמֵאֵן דְּאֲמַר יְמֵי סְפֵרוּ דּוּקָא
אִפִּיָּה חוּמְרָא מִיָּהָא הֵיא דְאִילוּ זָב לֹא מִיתְסַר
מִיָּדִי בְּתַשְׁמִישׁ:

זָב. עוֹשֶׂה מְשַׁכְּבוּ וּמוֹשָׁבוּ אֵב הַטּוּמְאָה לְטַמֵּא
אָדָם הַנוֹגֵעַ בּוּ טוּמְאָה חָמוּרָה לְטַמֵּא בְּגָדִים
שְׁעִלְיוּ אַעֲיִיף שֶׁלֹּא נִגְעוּ הַבְּגָדִים בְּמִשְׁכָּב אֲבֵל
מְצוּרַע אַעֲיִיג דְּתִנִּיא בְּתוֹרַת כְּהֵנִים עוֹשֶׂה מְשַׁכְּב
וּמוֹשָׁב לֹאוּ אֵב הַטּוּמְאָה לְטַמֵּא אָדָם לְטַמֵּא
בְּגָדִים אֵלָא לְטַמֵּא אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין:

וּמְטַמֵּא כְּלֵי חָרָס בְּהִיסָט. דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא טו)
וְכָלִי חָרָס אִשֶּׁר יִגַּע בּוּ הַזָּב יִשְׁבֵּר וְתִנִּיא בְּתוֹרַת
כְּהֵנִים יְכוּל אִפִּילוּ נִגַּע בּוּ הַזָּב מֵאֲחֻרָיו יֵהָא
טַמֵּא תְלַמּוּד לּוֹמַר אִשֶּׁר יִגַּע בּוּ וְלַהֲלֵךְ הוּא אוֹמַר
אִשֶּׁר תְּבוּשֵׁל בּוּ מַה בּוּ הָאֲמוּר לַהֲלֵךְ מֵאוּרִיּוֹ אִף
בּוּ הָאֲמוּר כֹּאֵן אִינוּ מְטַמֵּא בְּמַגַּע אֵלָא מֵאוּרִיּוֹ
אִם כֵּן מֵאַחַר שֶׁלְּמַדְנוּ שֶׁמְטַמֵּא אוֹתוֹ מֵאוּרִיּוֹ
מַה תִּ"ל אִשֶּׁר יִגַּע בּוּ פִירוּשׁ וְמַה חֵלֵק בּוּ וְמַה
הוֹסִיף בּוּ בְּכָלִי חָרָס בְּטוּמְאָת הַזָּב מִבְּשֵׂאֵר
טוּמְאָוֹת בְּמַגַּעוֹ שְׁהוּא כְּכוּלוֹ הוּי אוֹמַר זֶה
הִיסָטוּ:

וּמִשְׁנִינן זָב וְכָל זָב לְרַבּוֹת. קְרִי כֹזֵב וְכוּיִן
דְּאִיתְרַבֵּי בְּעַל קְרִי לִישְׁתַּלַּח חוּץ לְשְׁתֵּי מַחֲנוֹת
לֹא אִיצְטְרִיךְ מְצוּרַע דְּחָמוּר מְבַעַל קְרִי:
וּפְרִכִינן מֵאֵי חוּמְרָא כְּדָאֲמַרְן. וְכוּיִן דְּלֹא
אִיצְטְרִיךְ וְכַתְּבִיָּה רַחֲמֵנָא לִיתָן לוֹ מַחֲנָה
שְׁלִישִׁית אֲדַרְבָּא כּו':

בְּמִשְׁהוּ. כַּעֲיִן חֲרָדֵל וּבִפְחוֹת מִכָּאֵן בְּמִסְכַּת נְדָה
(ד' מ:) וּמְצוּרַע שִׁיעוּרוֹ כְּגָרִיס בְּתוֹרַת כְּהֵנִים:
כְּחַתִּימַת פִּי הָאִמָּה. כְּדִי סְתִימַת נִקֵּב פִּי אֲמַתּוֹ
וְיִלְיָף לָהּ מֵהַחֲתִים בְּשֵׁרוֹ אוֹת זָבּוּ בְּמִסְכַּת נְדָה
(דף מג:):

וְאִיתְקַשׁ בְּעַל קְרִי לְזָב. כְּדַכְּתִיב זֹאת תִּהְיֶה
תּוֹרַת הַזָּב וְאִשֶּׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שַׁכְּבַת זָרַע מֵה זָב
צְרִיךְ כְּחַתִּימַת פִּי הָאִמָּה אִף בְּעַל קְרִי אֲלֵמָא
מְצוּרַע חָמוּר דְּאִזְלָא לִיָּה פִּירְכָא דְכָל שְׁהוּא וְכִי
אִיצְטְרִיךְ לִיתָן לוֹ מַחֲנָה שְׁלִישִׁית:
וְכָל. דְּכַתִּיב גְּבִי מְצוּרַע מֵאֵי (כָּל) מְרַבֵּי גְבִי דִין
מְצוּרַע:

שְׁפִיר קְאָמַר ר' שְׁמַעוֹן. דְּמִפִּיק לִיָּה מֵהֵהוּא
קְרָא דִין שְׁלּוּחִין וְלִמָּה לִי קְרָא אַחֲרִינָא:
הֵהוּא. צְרוּעַ וְזָב לְכַדְרֵי אֲלִיעֶזֶר אֲתִי לְאִקְשִׁינְהוּ
לְטַמֵּא מֵת לְפוּטְרוֹ מִן הַהִיכַרְתּ בְּפִסְחָהּ הַבָּא
בְּטוּמְאָה וְאַעֲיִיג דְּלֹא אִישְׁתְּרִי לְהוּ לְכַתְּחַלָּה
בְּבִיאַת מִקְדָּשׁ:

אִין טְמֵאֵי מֵתִים מִשְׁתַּלְחִין. כְּגוֹן פִּסְחָהּ הַבָּא
בְּטוּמְאָה דְּאִישְׁתְּרוּ (טְמֵאֵי מֵתִים לְכַתְּחַלָּה
כְּשֶׁרֹב הַצִּיבוּר טְמֵאֵי מֵתִים כְּדַכְּתִיב אִישׁ וְכו')
כְּדַלְעִיל בְּשִׁמְעִתִין:

אִין זָבִין וּמְצוּרְעִין מִשְׁתַּלְחִין. שְׁלּוּחִין הָרֵאשׁוֹן
בְּכַרְתּ וּמִיָּהוּ לְכַתְּחַלָּה לֹא אִישְׁתְּרוּ זֵהָא טְמֵא
לְנֶפֶשׁ גְּלִי רַחֲמֵנָא דְאִין צִיבוּר נְדַחִין הֵא בְּשֵׂאֵר
טוּמְאָוֹת נְדַחִין מִיָּהוּ אֵהֵי הִיקִישָׁא לְפוּטְרֵן מִן
הַהִיכַרְתּ:

8. סז, ב - סח, א

רפ"י

מחילות לא נתקדשו. הני תרתי מיילי שמעניהו כי הדדי מרביה וכי הדדי אמרינהו מחילות ומערות שלתחת העזרה לא נתקדשו בקדושת עזרה:
ובעל קרי משתלח כו'. והיינו כבריינתא דהא איתקש לזב: **לטומאתן.** דאין טמא שבעה כזב וכטמא מת:
טומאת ערב בהדיא כתיב ביה. כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים וגו' (ויקרא טו):
מה שרץ מטמא באונס. אם נפל עליו שרץ מת:
מטמא באונס. כגון אם ראה מחמת רוב מאכל ומשתה:
בועל נדה כטמא מת. סיפא דמתני' דלעיל היא:
מצורע חמור מזב. למחנותיו כדאמרן וכן זב מטמא מת:
יצא בעל קרי. מפרש ואזיל מאי היא:
לא יצא מכלל טמא מת כו'. והכי משמע יצא בעל קרי מכלל זה דהנך לפי חומר טומאתן חומר שלוחן יצא בעל קרי שאע"פ שטמא מת חמור ממנו שהוא טומאת שבעה וזה טומאת ערב אפילו הכי לענין מחנות בעל קרי חמור דעל כרחיך כי כתיב וכל זב לרבווי בעל קרי אתא לכלל זב וכל טמא לרבווי טמא שרץ לכלל טמא מת אתא דכל חד וחד למאי דדמי ליה מדמינן ליה ובעל קרי דומה לזב שהטומאה יוצאה עליו מגופו:
ויצא אל מחוץ למחנה. בבעל קרי כתיב כי יהיה בך איש וגו': הכי גרסינן ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה ולא יבא אל תוך המחנה זו מחנה לוייה מכאן שבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות דקאמר קרא שאם נטמא בעזרה יצא משתיחן: לוייה אין משתלח והשתא דכתבינן שתי מחנות על כרחיך הכי תוקמא:

אמר מר: **"זב", "זב", "זב"**³⁷⁸ (במדבר ה, ב) - לרבות בעל קרי.

מסייע ליה לרבי יוחנן.
 דאמר רבי יוחנן:
 מחילות לא נתקדשו,
 ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות.

מיתבי:
"בעל קרי - כמגע שרץ" (זבים ה, יא),
 מאי לאו, למחנותם!

לא, לטומאתם.

לטומאתם!
 האי טומאת ערב כתיב ביה,
 והאי טומאת ערב כתיב ביה³⁷⁹!
 אלא לאו, למחנותם!

לא, לעולם לטומאתם,
 והא קמשמע לן: דבעל קרי - כמגע שרץ,
 מה מגע שרץ - מטמא באונס,
 אף בעל קרי - מטמא באונס.

מיתבי:
סח, א "בועל נדה - כטמא מת" (זבים ה, יא).

למאי?
 אילימא: לטומאתם - האי טומאת שבעה כתיב ביה, והאי טומאת שבעה כתיב ביה!
 אלא לאו, למחנותם.
 ומדסיפא - למחנותם, הוי רישא - נמי למחנותם!

מידי איריא?
 הא כדאיתא, והא כדאיתא.

מיתבי:
"מצורע חמור מזב,
זב חמור מטמא מת,
יצא בעל קרי שטמא מת חמור ממנו,"
 מאי "יצא"?
 לאו, "יצא" מכילל זב ובא לכלל טמא מת,
 דהא "טמא מת חמור ממנו" ומוותר במחנה לוייה!

לא, "יצא" ממחנה טמא מת ונכנס למחנה זב,
 ואף על גב ד"טמא מת חמור ממנו"³⁸⁰ ומוותר במחנה לוייה, למאי דדמי ליה כדמינן ליה.

תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי:
"ויוצא אל מחוץ למחנה"³⁸¹ (דברים כג, יא) - זו מחנה שכינה,

³⁷⁸ צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צריע וכל זב וכל טמא לנפש
³⁷⁹ ואיש מי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב (ויקרא טו, טז)
³⁸⁰ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: דמוותר
³⁸¹ פי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה

רש"י

אמר ליה אכתי לא אעילתיה אפיקתיה. עדיין לא הכנסתו למחנה לויא וכבר הוצאתו ממנה דמדקאמרת לא יבא לתוכה מכלל דעומד חוצה לה וקאמר לא יכנס והא אכתי לא אישתעי בזה שיצא ממחנה שכינה ועומד במחנה לויא לשלחו ממנה וקא מזהר ליה שלא יכנס כאילו כבר יצא אכתי לא אעילתיה כלומר עדיין לא דיבר על כניסתו מה תהא עליה אפיקתיה ודיבר עליו כאילו יצא ל"א גרסי אכתי לא אפיקתיה אעילתי עדיין לא הוצרכתו לצאת ממחנה לויא וכבר הזהרתו שלא יכנס והיינו אעילתיה כבר אתה מדבר בכניסתו:

אלא אימא הכי ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה לויא. וכשבא לצאת ממנה אל יכנס במחנה שכינה ואי לא הוה כתיבי שתי מחנות הוה מוקמינא ליה בעומד במחנה שכינה ומצריכו לצאת ממנה אבל עומד במחנה אס כן. נימא וישלחו מן המחנה ולא יבא אל תוך ולישתוק:

"לא יבא אל תוך המחנה" (דברים כג, יא) - זו מחנה לויא, מכאן לבעל קרי שייצא חוץ לשתי מחנות".

אמר ליה:
אכתי לא עיילתיה, אפיקתיה?!

לישנא אחרנא:
אכתי לא אפיקתיה, עיילתיה?!

אלא אימא:
"מחוץ למחנה" (דברים כג, יא) - זו מחנה לויא,
"לא יבא אל תוך המחנה" (דברים כג, יא) - זו מחנה שכינה.

מתקיף לה רבינא:
אימא: אידי ואידי - למחנה שכינה,
ולעבור עליו בעשה ולא תעשה!

אם כן, לימא קרא: **"ויצא אל מחוץ למחנה ולא יבא אל תוך"**,
"המחנה" למה לי?
שמע מינה: ליתן לו מחנה אחרת.

רש"י

9. סח, א

מנקבן בסכין. שיצא הרעי שאם יניחנו בתוכן יסריחו קודם שתחשך ולשון מיחוי שמוציא פרש רכה דנמחת בתוכה דשנפ"ר {דישטינפרי"ר: לערבב בנוזל, להמס} בלע"ז כמו וממחה ושוף (מעשר שני פ"ה מ"א) וכמו המחיה וגמעו (לעיל דף לה.) לישנא אחרינא מיחוי לשון נקיבה וחיבול כמו תמחה את זכר עמלק (דברים כה):

שירקא דמעיא. ליחה ליחה האדוקה במעים שיוצא מהן בדוחק בסכין ובלע"ז לימו"ן {טיט, בוך} מיחוי לשון דבר בזוי כדמפרש טעמא וחרבות מחים: **רשיעא.** אלמא דבר רע ושנוי הוא:

"ומיחוי קרביו" וכו'.

מאי "מיחוי קרביו"?

רב הונא אמר:

שמנקבן בסכין.

חייא בר רב³⁸² אמר:

שירקא דמעיא דנפקא אגב דוחקא דסכינא.

אמר רבי אלעזר³⁸³:

מאי טעמא דחייא בר רב?

דכתיב: "וחרבות מחים גרים יאכלו"³⁸⁴ (ישעיה ה, יז).

מאי משמע?

כדמתרגם רב יוסף:

ונכסיהו דרשיעיא - צדיקיא יחסנון.

³⁸² גירסת וילנא (רב) חייא בר רב

³⁸³ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: רבי אליעזר

³⁸⁴ ורעי כבשים כדברים וחרבות מחים גרים יאכלו

10. סח, א

רש"י

ורעו כבשים כדברים. כבשים ישראל: כמדובר בס. כמה שהובטחו על ידי נביא: מאי כמדובר בס. מה היא אותה הבטחה ומפרש לה סיפא דקרא היינו הבטחה וחרבות מחים גרים יאכלו צדיקים עד הנה כגרים ותושבים: אי כתיב חרבות מחים. ה"א סיפא דקרא פירוש לרישא כדקאמרת אבל השתא דכתב וחרבות לאו פירושא דרישא הוא אלא מילתא אחריתי היא: אלא. כמדובר בס דרישא היינו כרב חננאל כמדובר באלהו ואלישע שהחיו את המתים כך יחיו כל הצדיקים את המתים ירעו ורעו לגזירה שוה: ויעני ושפט בבשן. ושפט הוא אביו של אלישע דכתיב אלישע בן שפט: ושמת משענתו. באלישע כתיב על שהחיה בן השונמית:

"ורעו כבשים כדברים" ³⁸⁵ (ישעיה ה, ז).

אמר מנשיא בר ירמיה אמר רב: כמדובר בס.

מאי "כמדובר בס"?

אמר אביי:

"וחרבות מחים גרים יאכלו" (ישעיה ה ז).

אמר ליה רבא:

בשלמא אי כתיב: 'חרבות' - כדקאמרת, השתא דכתיב: "וחרבות" - מילתא אחריתי קאמר!

אלא אמר רבא:

כדרב חננאל אמר רב,

דאמר רב חננאל אמר רב:

עתידין צדיקים שיחיו את המתים,

כתיב הכא: "ורעו כבשים כדברים",

וכתיב התם: "ירעו בשן וגלעד מימי עולם" ³⁸⁶ (מיכה ז, ד),

"בשן" - זה אלישע הבא מן הבשן,

שנאמר: "ויעני ושפט בבשן" ³⁸⁷ (דברי הימים א' ה, יב),

וכתיב: "פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אלהו" ³⁸⁸ (מלכים ב' ג יא),

"גלעד" - זה אלהו, שנאמר: "ויאמר אלהו התשבי מתושבי גלעד" ³⁸⁹ (מלכים א' ז, א).

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:

עתידים צדיקים שיחיו מתים,

שנאמר: "עד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים" ³⁹⁰ (זכריה ח, ד),

וכתיב: "ושמת משענתי על פני הנער" ³⁹¹ (מלכים ב' ד, ט).

³⁸⁵ ורעו כבשים כדברים וחרבות מחים גרים יאכלו

³⁸⁶ רעה עמך בשבטך צאן נחלתך שכני לבדך יער בתוך פרמל ירעו בשן וגלעד מימי עולם

³⁸⁷ ואל הראש ושפט המשנה ויעני ושפט בבשן

³⁸⁸ ויאמר והושפט האין פה נביא לה' ונדרשה את ה' מאותו ויען אחד מעבדי מלך ישראל ויאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אלהו

³⁸⁹ ויאמר אלהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי

³⁹⁰ פה אמר ה' צבאות עד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים

³⁹¹ ויאמר לגיחזי חגור מתניך וקח משענתי בידך ולך כי תמצא איש לא תברכנו וכי יברכך איש לא תעננו ושמת משענתי על פני הנער

11. סח, א

רס"י

ובלע המות. יבולע מלאך המות שלא ישלוט: **בישראל.** כתיב ובלע המות וגו': **ובושה החמה.** שלא תאיר: **יהיה שבעתים כאור שבעת הימים.** שבעתי הן ארבעים ותשע וכתיב כאור שבעת הימים ארבעים ותשע כאור שבעת ימים של עכשיו נמצא עודף על אור של עכשיו גי מאות וארבעים ושלושה:

בעולם הבא. וחפרה הלבנה ובושה החמה שלא יהא בעולם אלא זיו זוהר ומראה שכינה: **לימות המשיח.** יהיה אור הלבנה כאור החמה: **ולשמואל.** דאמר ימות המשיח אין משנתנין משל עכשיו מה הוא מקיים והיה אור הלבנה כאור החמה:

כתיב אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא. כיון שאמר שהמתים הוא מחיה פשיטא דהמחוצים יכול לרפאות אלא הא אתא לאשמועינן דלא תימא אמית ואחיה לאו דמתים חיים קאמר אלא אני אמית את המתים ואני מחיה וזן את החיים ובורא את הנוולדים להכי כתיב בתריה מחצתי ואני ארפא כשם שמה שמחצתי אני ארפא דאין רפואה אלא במוכה כך אותו עצמו שאני ממית אני מחיה:

מיתה באחד וחיים באחד. אני ממית את המתים ואני מחיה וזן את החיים: הכי גרסינן דבר אחר בתחלה מה שאני ממית אני מחיה והדר מה שאני מחצתי אני ארפא. שכדרך שהן מתים חגרים סומים אלמים כך הן חיים במומן ואחר כך מתרפאים כדכתיב אז ידלג כאיל פסח (ישעיה לה):

עולא רמי:

כתיב **"בלע המות לנצח"**³⁹² (ישעיה כה, ח),
וכתיב: **"כי הנער בן מאה שנה ימות"**³⁹³ (ישעיה סה, ט)!

לא קשיא:

כאן - בישראל,

כאן - בגוים.

וגוים מאי בעו התם?

דכתיב: **"ועמדו זרים ודעו צאנכם ובני נכר אפריכם וקדמיכם"** (ישעיה סא, ה).

רב הסדא רמי:

כתיב: **"וחפרה הלבנה ובושה החמה"**³⁹⁴ (ישעיה כד, כג),
וכתיב: **"היה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים"**³⁹⁵ (ישעיה ל, כו)

לא קשיא:

כאן - לעולם הבא,

כאן - לימות המשיח.

ולשמואל דאמר:

אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד - מאי איכא למימר?

אידי ואידי - לעולם הבא,

ולא קשיא:

כאן - במחנה שכינה,

כאן - במחנה צדיקים.

רבא רמי:

כתיב: **"אני אמית ואחיה"**³⁹⁶ (דברים לב, לט),

וכתיב: **"מחצתי ואני ארפא"** (דברים לב, לט),

השתא אחווי מחיי, מרפא - לא כל שכן?!

אלא, אמר הקדוש ברוך הוא:

מה שאני ממית - אני מחיה,

כמו שמחצתי ואני ארפא.

תנו רבנן:

"אני אמית ואחיה" (דברים לב, לט) - יכול מיתה באחד וחיים באחד, בדרך שהעולם נוהג?

תלמוד לומר: **"מחצתי ואני ארפא"** (דברים לב, לט) - מה מפה ורפואה באחד,

אף מיתה וחיים באחד.

מבאן תשובה לאומרים: אין תחיית המתים מן התורה.

דבר אחר:

בתחלה - מה שאני ממית אני מחיה,

והדר - מה שאני מחצתי ואני ארפא."

³⁹² בלע המות לנצח ומחה אדני ה' דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר

³⁹³ לא יהיה משם עוד עול ימים וזמן אשר לא ימלא את ימיו כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקלל

³⁹⁴ וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלם ונגד זקניו קבוד

³⁹⁵ והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבש ה' את שבר עמו ומחץ מפתו ארפא

³⁹⁶ ראו עתה מי אני ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מנדי מציל

12. סח, ב

כ"י

כשירין כל הלילה. כדכתיב (ויקרא ו) על מוקדה על המזבח כל הלילה ויכול להקטירן כל הלילה ואע"פ כן אין ממתנין להם עד שתחשך אלא מחללין שבת עליהן כדכתיב (במדבר כח) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד אלמא חביב למהר מצוה בשעתה:

סח, ב "והקטר חלביו".

תניא:

"אמר רבי שמעון:

בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים - נשרים כל הלילה, ואין ממתנין להם עד שתחשך".

רש"י

חותכין יבלת במקדש. דלא גזרו

על השבות במקדש :

הא והא ביד. שחותכה בידו ולא בסכין דאין בה אלא משום שבות ואפילו הכי אסור בלחה הואיל ומצי למיעבד מאתמול וההיא דעירובין ביבשה דאפילו שבות ליכא וכו' אליעזר לא מצי לאוקמא לההיא דעירובין ונימא ר' אליעזר היא דאמר במתני' דוחין משום דקתני התם ואם בכלי דהוי מלאכה גמורה כאן וכאן אסור ואי ר' אליעזר היא הא אמר מכשרי מצוה דוחין את השבת אפילו במלאכה גמורה במסכת שבת (דף קל.) דתנן ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת מביאו בשבת :

הא. דעירובין ביד ומתניתין בכלי דהוי מלאכה גמורה ובעירובין בפרק בתרא איתא נמי כולה הך סוגיא ומקשינן התם והא גבי שבות תני לה דקתני אלו שמשום שבות לא אידחו כו' אלמא לאו בכלי קאי :

מפרך פריכא. ולא קרי לה חתיכה :

מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי. ונוקמא למתני' דעירובין נמי בלחה :

הא קתני התם. בעירובין דאסור ולמה לי למיהדר למסתמא הכא בפסחים :

13. סח, ב

"הרצבתו והבאתו מחוץ לתחום, וחתרכת יבלתו - אין דוחין את השבת. רבי אליעזר אומר: דוחין".

ורמיהו:

"חותכין יבלת במקדש, אבל לא במדינה,

ואם בכלי - כאן וכאן אסור" (עירובין קג.)!

רבי אליעזר ורבי יוסי בר חנינא.

חד אמר:

אידי ואידי - ביד,

הא - בלחה,

הא - ביבשה.

וחד אמר:

אידי ואידי - בלחה,

ולא קשיא:

הא - ביד,

הא - בכלי.

ולמאן דאמר: "הא - ביד, הא - בכלי",

מאי טעמא לא אמר: "אידי ואידי - ביד, ולא קשיא: הא - בלחה, הא - ביבשה?"

אמר לך:

יבשה - מפרך פריכא!

ולמאן דאמר: "אידי ואידי - ביד, ולא קשיא: הא - בלחה, הא - ביבשה",

מאי טעמא לא אמר: "אידי ואידי - בלחה, ולא קשיא: הא - ביד, הא - בכלי?"

אמר לך:

כלי - הא קתני התם: "אם בכלי - כאן וכאן אסור"!

ואידך?

הא דקתני: "כלי" הכא,

פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע אתא לאשמועינן.

14. סח, ב

רפ"י

ור' יהושע. דמפיק שמחת יום טוב ראייה לפסח אזיל לטעמיה דאמר שמחת יום טוב מצוה היא ואפ"ה לא דחיא שבות הראוי לעשות מבעוד יום: **דבעינן נמי לכס**. שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו:

"אמר רבי אליעזר

והלא דין הוא:

מה אם שחיתה שהיא משום מלאכה - דוחה את השבת, אלו שהן משום שבות - לא ידחו את השבת?!

אמר לו רבי יהושע:

יום טוב יוכיח,

שהתירו בו משום מלאכה,

ואסור בו משום שבות.

אמר לו רבי אליעזר:

מה זה יהושע?! מה ראיה 'דשות' ל'מצוה'?"

רבי יהושע לטעמיה, דאמר: שמחת יום טוב - נמי מצוה היא.

דתניא:

"דבי אליעזר אומר:

אין לו לאדם ביום טוב אלא:

או אוכל ושותה,

או יושב ושונה.

רבי יהושע אומר:

חלקהו,

חציו - לאכילה ושתיה,

וחציו - לבית המדרש."

ואמר רבי יוחנן:

ושנייהם מקרא אחד דרשו,

כתוב אחד אומר: "עצרת לה' אלהיך"³⁹⁷ (דברים טז, ח),

וכתוב אחד אומר: "עצרת תהיה לכם"³⁹⁸ (במדבר טז, לה).

רבי אליעזר סבר: או כולו לה', או כולו לכם,

ורבי יהושע סבר: חלקהו, חציו לה', וחציו לכם.

עב"ם סימן.

אמר רבי אלעזר:

הכל מודים בעצרת דבעינן נמי "לכם".

מאי טעמא?

יום שניתנה בו תורה הוא.

אמר רבה:

הכל מודים בשבת דבעינן נמי "לכם".

מאי טעמא?

"וקראת לשבת ענג"³⁹⁹ (ישעיה נח, ג).

אמר רב יוסף:

הכל מודים בפורים דבעינן נמי "לכם".

מאי טעמא?

"ימי משתה ושמחה"⁴⁰⁰ (אסתר ט, כב) כתיב ביה.

³⁹⁷ ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה

³⁹⁸ ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו

³⁹⁹ אם תשיב משבת רגלך עשות הפצוץ ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבודתו מעשות דרכיה ממצוא הפצוץ ודבר דבר

רס"י

כל האוכל ושותה כו'. בפי בתרא דיומא מוקמינן להא דרשא אליבא דמאן דאמר אין אדם מוזהר על תוספת עינוי להתחיל ולהתענות מבעוד יום ואפילו למאן דאית ליה מוסיפין מחול על קודש מקרא אחרינא נפקא ליה מבחריש ובקציר תשבות הילכך כי אתא האי בתשעה להכי אתא והכי קאמר מה שאתם עושים בתשעה דהיינו אכילה ושתיה אני קורא עינוי: **תילתא.** שלישי לבטן ומובחר הוא: **עבדי לי.** היה מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה: **אי לאו האי יומא.** שלמדתי תורה ונתרוממתי הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינים: **ותלי נשען:** **חדאי נפשאי.** שמחי נפשי: **לך קראי לך תנאי.** בשבילך ולצורךך שניתי וקריתני: **איני.** וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לבדם: **אם לא בריתי.** של יומם ולילה דהיינו תלמוד תורה שכתוב בו (יהושע א) והגית בו יומם ולילה:

מר בריה דרבנא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא, לבר: מעצרתא,

ופוריא,

ומעלי יומא דכיפורי.

"עצרת" - יום שניתנה בו תורה.

"פוריא" - "ימי משתה ושמחה" (אסתר ט, כב) כתיב.

"מעלי יומא דכיפורי" - דתני חייא בר רב מדפתי:

"וענייתם את נפשותיכם בתשעה לחדש"⁴⁰¹ (ויקרא כג, לב),

ובי בתשעה⁴⁰² מתעניין? והלא בעשירי מתעניין!

אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשעה בו -

מעלה עליו הכתוב באילו מתענה תשיעי ועשירי."

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר:

עבדי לי עגלא תלתא.

אמר: אי לא האי יומא דקא גרים - כמה יוסף איכא בשוקא.

רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה,

ותלי וקאי בעיברא דדשא, ואמר: חדאי נפשאי, חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי.

איני?!

והא אמר רבי אלעזר:

אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ,

שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי"⁴⁰³ (ירמיהו לג, כה)!

מעיקרא כי עביד איניש, אדעתא דנפשיה קא עביד.

⁴⁰⁰ מימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים

⁴⁰¹ שבת שבתון הוא לכם וענייתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם

⁴⁰² גירסת וילנא: (הם)

⁴⁰³ מה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי

15. סח, ב - סט, א

רש"י

אית ליה פירכא. למילתיה דאמר מלאכת מצוה דוחה כל שכן שבות דמצוה שפיר מהדר ליה ר' יהושע יום טוב יוכיח מקל וחומר ומה שמחת יום טוב שהיא רשות והתרת' בו משום מלאכה לא התרתה בו משום שבות שבת שלא התרתה בה אלא מלאכי מצוה כגון שחיטת קרבנות צבור אינו דין שלא תתיר שבות אפיי של מצוה: **ורבי אליעזר.** אמר לך האי לאו קל וחומר הוא דשבות מצוה עדיפא משבות דרשות הלכך יום טוב דשמחתו רשות גזרו על שבות שלה אבל שבת דדחיית מלאכה שבו משום מצוה היא לא גזרו חכמים בה על השבות לדחות את המצוה: **שלאחר שחיטה.** מיחוי קרביו ואע"ג דאיתעביד ליה צורך גבוה: **לא ידחו כו'. בתמיה למיעבד** צורכי גבוה: **דמה לי.** כלומר דין הוא כן ומה לי לתמוה שהרי דחתה שחיטה כבר את שבת במצותה הלכך הואיל וניתנה לדחות כבר לא גזרו בה שוב על שבות הצריך: **ברישא.** אמר ליה האי טעמא שמא ימצא זבח פסול: **ופרכיה.** ואמר ליה אי"כ משחט נמי לא נשחוט:

["אמר לו רבי אליעזר:

מה זה יהושע? מה ראיה רשות' למצוה?"]

אמר רב אשי:

ולמאי דקאמר רבי אליעזר נמי "יום טוב" - רשות,

אית ליה פירכא:

ומה יום טוב שהתיר בו מלאכה של רשות - לא התיר שבות שעמה,

שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה - אינו דין שלא תתיר שבות שעמה?!

סט, א ורבי אליעזר?

שבות דמצוה עדיף ליה.

תניא:

"אמר רבי אליעזר:

ומה לי אם דחו מבשירי מצוה שלאחר שחיטה את השבת, דאיתעביד ליה מצוה,

לא ידחו מבשירי מצוה שלפני שחיטה את השבת?!

אמר לו רבי עקיבא:

דמה לי!

אם דחו מבשירי מצוה שלאחר שחיטה את השבת, שהרי דחתה שחיטה את השבת,

תאמר: ידחו מבשירי מצוה שלפני שחיטה את השבת, שלא דחתה שחיטה את השבת?!

דבר אחר:

שמא ימצא זבח פסול,

ונמצא מחלל את השבת למפרע."

אי הכי,

משחט נמי לא נשחט, שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע!

אלא, הא אמר ליה ברישא, ופרכיה.

והדר אמר ליה הך: "דמה לי אם דחו".

16. סט, א

רפ"י

בשחיטה השבתני. דבר שחוק וגיחוך שאמרת או חילוף ומה אם הזאה שהיא שבות אינה דוחה שחיטה לא כל שכן שלא תדחה ובאת לעקור את מה שכתוב בו במועדו ויודע היית שאין זה ק"ו:

אל תכפירני. אל תכפור במה שלימדתני הזאה אע"פ שהיא שבות אינה דוחה ולכך דנתי קל וחומר זה לפנך אע"פ שאינו כדאי אלא כדי שתשים אל לבך אחרי שבא זה לדון שחיטה מהזאה מכלל דבהזאה פשיטא ליה דלא דחיא מתוך כך תזכור מה שלימדתני דלא דחיא ותחזור בך ממה שאתה אומר ועלה אני דן:

בשעת הדין. בשעה זו שאנו דנין עליה:

ומאחר דאגמריה. ר' אליעזר גופיה דלא דחיא מאי טעמא פריך ואמר עליה אני דן:

הזאה דתרומה. הבא להזות עליו ליטהר כדי לאכול תרומה אגמריה דלא דחיא שבת דהא הפרשת תרומה גופא לא דחיא שבת:

הזאת טמא מת כו'. אלמא דבהזאת פסח השיבו וקאמר אינה דוחה שבת אלמא דאגמריה ר' אליעזר דאינה דוחה מדפשיטא ליה כולי האי: **אלא ודאי הזאת פסח אגמריה.** ומאי גזירת שבות איכא בהזאה גזירה שמא יעבירנה בידו וכשהיה דן עליה עם ר' עקיבא שכח דבר זה מלמודו והכי נמי אמרינן בע"י בפרק כל הצלמים (דף מו:) ר' אליעזר גמריה איעקר ליה ואתא ר' עקיבא לאדכוריה גמריה:

"השיב רבי עקיבא ואמר: הַזָּאָה תּוֹכֵיחַ,

וְשֶׁהִיא מְשׁוּם מַצּוֹה, וְהִיא מְשׁוּם שְׁבוּת - וְאֵינָה דוֹחָה אֶת הַשְּׁבִיטָה,

אִף אַתָּה אַל תִּתְּמָה עַל אֵלוֹ,

שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהוּ מְשׁוּם מַצּוֹה, וְהוּ מְשׁוּם שְׁבוּת - לֹא יִדְחוּ אֶת הַשְּׁבִיטָה."

תנא:

"אמר לו רבי אליעזר:

עקיבא! בְּשִׁחִיטָה הַשְּׁבִיטָנִי,

בְּשִׁחִיטָה תְּהֵא מִיתְּתוּ!

אמר לו:

רבי! אל תכפירני בשעת הדין,

כְּדִּמְקוּבְלֵנִי מִמֶּךָ: הַזָּאָה - שְׁבוּת הִיא, וְאֵינָה דוֹחָה אֶת הַשְּׁבִיטָה."

וכי מאחר דהוא אגמריה, מאי טעמא קא הדר ביה?

אמר עולא:

רבי אליעזר כי אגמריה - הזאה דתרומה אגמריה, דתרומה גופה לא דחיא שבת.

רבי עקיבא נמי כי אותביה, הזאה דתרומה אותביה, ושהיא מצוה, והיא משום שבות!

והוא סבר: הזאה דפסח קא מותיב ליה.

מתלב רבה:

"השיב רבי עקיבא ואמר:

הַזָּאת טָמֵא מֵת תּוֹכֵיחַ שְׁחַל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ וּבְעֶרְבַּ הַפֶּסַח -

וְשֶׁהִיא מַצּוֹה,

וְהִיא מְשׁוּם שְׁבוּת,

וְאֵינָה דוֹחָה אֶת הַשְּׁבִיטָה!"

אֵלָּא, וּוְדַאי הַזָּאָה דְּפֶסַח אֲגַמְרִיהּ!

וכי מאחר דאגמריה,

מאי טעמא קא פריך ליה רבי אליעזר?

רבי אליעזר, גמריה איתעקר ליה, ואתא רבי עקיבא לאדכורי גמריה.

ונימא ליה בהדיה!

סבר, לאו אורח ארעא.

17. סט, א - ב

רש"י

דוחין את השבת. אפי' מלאכה גמורה במסי' שבת (דף קל.).

היכא דגברא חזי. כגון להביא איזמל למילה דרך רשות הרבים שכבר התינוק ראוי למול אבל היכא דגברא לא חזי כגון האי טמא לא רמיא חיובא עליה ואין אלו מכשירי מצוה:

אמר רבה לדברי רבי אליעזר. דאמר כל היכא דגברא לא חזי ליכא חיובא עליה: **קטן בריא.** דבלאו רחיצה ראוי למול: **מחמין לו חמין.** בשבת קודם מילה: **להברותו.** להיות בריא וחזק:

קטן חולה. שכל זמן שלא ירחצוהו בחמין לא יראה למול ואם ירחצוהו יראה למילה:

הכל אצל מילה חולין הן. כל זמן שלא נרחצו בחמין ואפילו לרבי אליעזר צריך להיות לו מחמי חמין מערב שבת: **איתביה אבני ערל.** גדול שלא מל ערב הפסח:

ענוש כרת. בשביל שהיה ראוי לתקן מו' שעות מזמן דשחיטת הפסח ולמעלה ולא ניתקן ולא דמי לטמא ושהיה בדרך רחוקה שאין יכולין לתקן באותן שש שעות ומיקמי הכי לא רמיא חיובא עליהו אלמא אע"ג דלא חזיא רמיא מצוה עליה היכא דאפשר למיתקן והזאה נמי תדחה שבת דהא מצוה רמיא עליה ליתקן לכך ואי קשיא הא דקיימא לן (לקמן דף צב.) הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר וצריך הזאה שלישי ושביעי ואפילו מל אינו ראוי הא אוקמינן להחיא בערל נכרי שנתגייר בפרק האשה: הכי גרסינן אמר רבה קסבר ר' אליעזר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ:

וכל שביחיד נדחה. והכי פירושא היינו טעמא דר' אליעזר לא רמיא חיובא דפסח אטמא מת בשביעי שלו הואיל ולא חזי ואערל רמיא חיובא ואע"ג דלא חזי ומשום דלא דמיא מצות הזאה למצות מילה דמצות הזאה כדי לעשות פסח לא רמיא אציבור שהרי מותרין לעשות בטומאה אע"פ שיכולין ליטור דקסבר רבי אליעזר אין שוחטין וזורקין על יחיד טמא שרץ שלא טבל ואף על פי שראוי לערב וכן על טמא מת שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח שראוי נמי לערב וטמא שרץ נקט משום דפלוגתא גביה הוא בפי' האשה (דף צ:.) וכיון דקא סבר אין שוחטין וזורקין על היחיד אלא נדחה לשני על כרחיך ציבור עושין בטומאה אם ירצו דכל שביחיד נדחה ציבור עושין בטומאה דכתיב איש איש נדחה ואין ציבור נדחין אלמא לא רמיא מצות הזאה דפסח אציבור ומילתא דליתיה בציבור ליתיה ביחיד דמצות פסח יחד לכל ישראל נאמר אבל ערילות דלא נדחה אצל ציבור ולא הותרו לעשות פסח ערלים ואילו כולו ציבור ערלים אמרי' להו קומו מהולו יחיד נמי אמרינן ליה בחול קום מהול והזאה דציבור לא אמרי' להו קומו אזו:

יחיד נמי. לא רמיא חובה עלויה להזות וכיון דלא רמיא עליה לא ניתנה שבת לדחות אצלה אבל אי הוה סבירא ליה כמאן דאמר שוחטין וזורקין על טמא שרץ כיון דלא קרינא ביה איש נדחה לא הוה קרינא נמי אין ציבור נדחין למישרינהו לעשות בטומאה אלא אמרינן להו קומו אזו ומדרמי' הזאה אציבור הוה רמיא נמי איחיד כדי להתירו באכילה ודחיא שבת:

והזאה - מאי טעמא לא דחיא שבת?

מכדי טלטולי בעלמא הוא - תדחי שבת משום פסח!

אמר רבה:

גזירה שפמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים.

ולרבי אליעזר, ניעברה!

דהא אמר רבי אליעזר: "מכשירי מצוה - דוחין את השבת!"

אמרי:

הני מילי - היכא דגברא גופיה חזי, ורמי חיובא עליה,

אבל הכא - דגברא גופיה לא חזי, לא רמי חיובא עליה.

אמר רבה:

לדברי רבי אליעזר:

קטן בריא - מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת,

דהא חזי ליה.

קטן חולה - אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו,

דהא לא חזי ליה.

אמר רבא:

ואי בריא הוא - למה ליה חמין להברותו?

אלא אמר רבא:

הכל חולין הן אצל מילה,

אחד קטן בריא, ואחד קטן חולה - אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת,

דהא לא חזי.

איתביה אבני:

"ערל שלא מל - ענוש כרת,

דברי רבי אליעזר."

והא הכא, דגברא גופיה לא חזי,

וקתני: "ענוש כרת",

אלמא: רמי חיובא עליה!

אמר רבה:

קסבר רבי אליעזר:

אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ,

וכל שאילו ביחיד - נדחה,

בציבור - עבדי בטומאה.

וכל מילתא דאיתא בציבור - איתא ביחיד,

וכל מילתא דליתא בציבור - ליתא ביחיד.

ערילות, דאי כוליה ציבור ערלים נינהו - אמרינן להו: קומו מהולו נפשייכו ועבדי פסחא.

יחיד נמי - אמרינן ליה: קום מהול ועבדי פסחא,

ואי לא מהיל ועבדי - ענוש כרת.

טומאה, דאי כוליה ציבורא טמאין נינהו - לא מדינן עלייהו, אלא עבדי בטומאה,

יחיד נמי - פטור.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא:

והרי פסח שני, דליתיה בציבור ואיתיה ביחיד!

רפ"י

אמר ליה. התם האי דאיתיה ביחיד משום דעבוד ציבור בראשון הוא ואי לא עבוד ציבור בראשון כגון רוב ציבור זבין דלא הותרה טומאת זיבה בציבור ומיעוטן טמאי מתים אין עושין לא את הראשון ולא את השני:

ערל וטמא שרץ ושאר. הדומין לו כגון כל טמאי טומאת ערב שראויין ליתקן וכגון טמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח: **מדקא מיהדר אטמא שרץ.** לאיתויי מקרא יתירא שמע מינה סבירא ליה להאי תנא אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דאי סבירא ליה שוחטין וזורקין עליו למה לי לאהדורי עליה מקרא יתירא לחיוביה ממילא הוא עומד בכרת שהרי הוא כטהור גמור שראוי לעשות פסחו על ידי שליח לשולחו בעזרה דכי פטר קרא מכרת הנך דלא יכלו לעשות פסח פטר אלא ודאי אין שוחטין וזורקין עליו סבירא ליה ואפילו הכי מיחייב ליה כרת משום דיכול לטבול וליתקן משהגיע זמן שחיטה ואף על גב דציבור כי האי גוונא לא אמרינן להו זילו טבולו דכיון דיחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה:

אלא אמר רבא. אי הוה סבירא ליה אין שוחטין דמעכבא ליה הזאתו משחיטת פסחו ודאי דחיא שבת לר' אליעזר אע"ג דליתא בציבור אלא קסבר שוחטין וזורקין הלכך הזאה למאי אתיא לאכילה דהא לא מיעכבא לה לשחיטה ולזריקה: **אכילת פסחים לא מיעכבא.** והא דכתיב (שמות יב) איש לפי

אכלו למצוה:

אם כן. דטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח בשבת שוחטין וזורקין עליו ואע"פ שאין סופו להזות היום:

נמצא פסח זה נשחט שלא לאוכליו. ותנן באידך פירקא (לעיל דף סא.) שחטו שלא לאוכליו פסול:

אמר ליה:

שאני התם - דהא עבד ליה ציבורא בראשון.

מיתיבי:

"יכול לא יהא ענוש כרת אלא שהיה טהור, ושללא היה בדרך רחוקה,

ערל,

וטמא שרץ,

ושאר כל הטמאים - מניין?

תלמוד לומר: "והאיש"⁴⁰⁴ (במדבר ט, יג).

מדקא מיהדר א"טמא שרץ",

קסבר: אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

דאי שוחטין וזורקין על טמא שרץ - למה ליה לאהדוריה עליה? היינו "טהור"!

אלמא: אף על גב דלא חזי - חיובא עליה,

ואף על גב דליתיה בציבור איתיה ביחיד!

אלא אמר רבא:

קסבר רבי אליעזר:

שוחטין וזורקין על טמא שרץ,

והוא הדין לטמא מת בשביעי שלו.

הזאה למאי?

לאכילה,

אכילת פסחים - לא מעכבא.

אמר ליה רב אדא בר אבא לרבא:

אם כן, נמצא פסח נשחט שלא לאוכליו!

אמר ליה:

"שלא לאוכליו" - לחולה ולזקן, דלא חזי,

אבל האי - מיחזא חזי, תקוני הוא דלא מתקן.

⁴⁰⁴ והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש הוא מעמיה פי קרבן ה' לא הקריב במעדו חטאו וישא האיש ההוא

18. סט, ב

רש"י

כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת. כגון הבאתו מחוץ לתחום וחתוכת יבלתו: ותנן נמי. גבי מילה: וצריכא. לרב לאשמעינן הלכה כרבי עקיבא בתרוייהו: מילה שלש עשרה בריתות נאמר בה באותה פרשה שנאמר לאברהם (בראשית יז): דליכא כרת. לבו ביום אם ימול למחר:

"כלל אמר רבי עקיבא:

כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת, שחייטה, שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת".

אמר רב יהודה אמר רב:

הלכה כרבי עקיבא.

ותנן נמי גבי מילה כי האי גוונא:

"כלל אמר רבי עקיבא:

כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת, מילה, שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת" (שבת קל).

ואמר רב יהודה אמר רב:

הלכה כרבי עקיבא.

וצריכא.

דאי אשמעינן גבי פסח,

התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת, משום דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות, אבל מילה דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות⁴⁰⁵ (בראשית יז) - אימא לידחי.

ואי אשמעינן מילה,

התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת, דליכא כרת,

אבל פסח דאיכא כרת - אימא לידחי.

צריכא.

405 א ויהי אברהם בן-תשעים שנה ותשע שנים ויבא ה' אל-אברהם ויאמר אליו אני-אל שדי התהלך לפני והיה תמים. ב ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך במאד מאד. ג ויפל אברהם על-פניו וידבר אתו אלהים לאמר. ד אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים. ה ולא-יקרא עוד את-שמיך אברהם והיה שמיך אברהם כי אב-המון גוים נתתיך. ו והקדתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו. ז והקמתי את-בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדורותם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך. ח ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגדף את כל-ארץ מגעו לאהזת עולם והייתי להם לאלהים. ט ויאמר אלהים אל-אברהם ואתה את-בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך לדורותם. י זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל-זכר. יא ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם. יב ובן-שמונת ימים ימול לכם כל-זכר לדורותיכם ויליד בית ומקנת-פסח מכל בן-נכר אשר לא מזרעך הוא. יג המול ימול יליד ביתך ומקנת נספך והיתה בריתי בכשרכם לברית עולם. יד וערל זכר אשר לא-ימול את-בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את-בריתי הפך. טו ויאמר אלהים אל-אברהם שדי אשתך לא-תקרא את-שמה שדי כי שרה שמה. טז וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה והיו. יז ויפל אברהם על-פניו ויצחק ויאמר בלבו הלכן מאה-שנה וילד ואם-שרה הבת-תשעים שנה תלד. יח ויאמר אברהם אל-האלהים לו ישמעאל יהיה לפניך. יט ויאמר אלהים אבל שרה אשתך ילדת לך בן וקראת את-שמו יצחק והקמתי את-בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחרי. כ ולישמעאל שמעתך הנה ברכתי אתו והפדיתו אתו והרביתו אתו במאד מאד שנים-עשר נשיאם ויליד ונתתיו לגוי גדול. כא ואת-בריתי אקים את-יצחק אשר תלד לך שרה למועד הזה בשנה האחרת. כב ויפל לדבר אתו ויעל אלהים מעל אברהם.

רס"י

19. סט, ב - ע, א

משנה

אימתי מביא חגיגה עמו?

בזמן שהוא בא בחול,

בטהרה,

ובמועט.

ובזמן שהוא בא בשבת,

במרובה,

ובטומאה - אין מביאין עמו חגיגה.

חגיגה:

היתה באה - מן הצאן,

מן הבקר,

מן הנבשים,

ומן העזים,

מן הזבירים,

ומן הנקבות,

ונאכלת - לשני ימים ולילה אחד.

גמרא

מאי תנא דקתני: "חגיגה"?

תנא: "הרצבתו והבאתו" דלא דחי שבת,

וקתני נמי: "חגיגה" דלא דחיא שבת.

והכי קאמר: אימתי מביאין עמו חגיגה? בזמן שהוא בא בחול, בטהרה ובמועט.

אמר רב אשי:

שמע מינה:

חגיגת ארבעה עשר - לאו חובה היא.

דאי סלקא דעתך: חובה היא - תיתי "בשבת", ותיתי "במרובה", ותיתי "בטומאה".

"ובמועט" - מיהו מאי טעמא אתיא?

כדתניא:

"חגיגה הבאה עם הפסח - נאכלת תחילה,

כדי שיהא פסח נאכל על השבע".

מתני'

אימתי מביאין עמו חגיגה.

בגמרא בעי מאי תנא לעיל

דקתני חגיגה:

עמו. עם הפסח בארבעה עשר

בניסן כדיליף בגמרא:

בזמן שבא בחול ובטהרה. דאף

על גב דפסח דחי שבת וטומאה

חגיגה לא דחיא שבת:

ובמועט. שהיה הפסח מועט

לאכילת בני החבורה ואוכלין

החגיגה תחלה כדי שיהא פסח

גמר שביעתן ותיחשב להן

אכילה:

במרובה. שהיתה חבורה מועטת

ודי להם פסח לבדו:

מן הצאן ומן הבקר כו'. מה

שאיין כן בפסח שאינו בא מן

הבקר ולא מן הנקבות:

גמ'

תנא הרכבתו כו'. וקאמר נמי

בהך סיפא אימתי מביאין כו'

ואשמעינן דחגיגה נמי לא דחיא

שבת אפילו שחיטה דילה:

על השבע. שיהו נהנין באכילתו

ותיחשב להן:

ע,א

20. ע, א-ב

רש"י

ונאכלת לשני ימים. חגיגת חמשה עשר דנפקא לן במסכת חגיגה (דף ט.) מוחגותם אותו: **יוצא בו משום שמחה.** אם עיכבה עד למחר ושחטה יוצא בה משום שמחה משום שלמי שמחה ואע"ג שמופרשת ועומדת היא כבר ושלמי שמחה חובה הן והא דקיי"ל (לקמן דף עא.) כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין כדתייבא בסיפרי ובבבא פסח כו' עד צאן ובקר והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים א"כ למה נאמר בקר להקיש כל הבא מצאן ובקר לפסח מה פסח דבר שהוא חובה ואינו בא אלא מן החולין אף כאן שהוא חובה ואינו בא אלא מן החולין הני מילי בחובות דעלמא אבל שלמי שמחה איתרבי במס' חגיגה (דף ח.) מדתייבא בסיפרי ושמחת לרבות כל מיני שמחה יכול אף בעופות ומנחות תלמוד לומר בחגך מי שחגיגה באה מהן יצאו עופות מכאן אמרו ישראל יוצאים ידי חובתן בנדריים ונדבות כו' אע"ג דמחויב ועומד הוא:

ואין יוצא בה. משום חגיגת חמשה עשר כדאמרן דבר שיש בו חובה אינו בא אלא מן החולין כלומר משלו ולא ממה שהוא מחויב ועומד וזו כבר נתקדשה מאתמול:
מאי טעמא. דאמר אין נאכלין אלא ליום ולילה:
נאכלת צלי. צריך לאוכלה צלי:
הלילה הזה כולו צלי. מתניי היא בפרק בתרא כולו צלי ואפי' החגיגה:
למידי דאכילה. דאזהרת לינה צווי אכילה היא:

"ונאכלת לשני ימים ולילה אחד."

מתניתין דלא כבן תימא.

דתניא:

"בן תימא אומר:

חגיגה הבאה עם הפסח - הרי היא פפסח,

ואינה נאכלת אלא ליום ולילה.

וחגיגת חמשה עשר - נאכלת לשני ימים ולילה אחד.

וחגיגת ארבעה עשר - יוצא בה משום שמחה,

ואין יוצא בה משום חגיגה."

מאי טעמיה דבן תימא?

כדמתני רב לחייא בריה:

"ולא ילין לבקר זבח חג הפסח" ⁴⁰⁶ (שמות לד, כה),

"זבח חג" - זה חגיגה,

"הפסח" - כמשמעו,

ואמר רחמנא: **"לא ילין"**.

איבעיא להו:

לבן תימא - נאכלת צלי או אין נאכלת צלי?

כי אקשיה רחמנא לפסח - ללינה,

אבל לצלי - לא,

או דילמא:

לא שניא?

תא שמע:

"הלילה הזה - כולו צלי"

ואמר רב חסדא: זו דברי בן תימא.

שמע מינה.

איבעיא להו:

לבן תימא - באה מן הבקר,

או:

אינה באה מן הבקר?

באה מן הנקבות,

או:

אינה באה מן הנקבות?

באה בת שתי שנים,

או:

אינה באה בת שתי שנים?

כי אקשיה רחמנא לפסח - למידי דאכילה,

אבל לכל מילי - לא,

⁴⁰⁶ לא תשחט על המזבח דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח

או דילמא:
לא שנא?

רס"י

האי סברא. אינה נאכלת אלא ליום ולילה:

שמע מינה כולו אתיין. כולו מילי דפסח אתיין בחגיגה בהווא היקשא: **שוחט בה.** פסחו מיד ואין צריך להטבילה זה המוצאה דמסתמא הטבילה בעליה אם טמאה היתה הטבילה בשלשה עשר כדי שיהא הערב שמש ותהא טהורה בארבעה עשר:

שונה ומטביל. כלומר אע"פ שספק שמא הטבילה הבעלים זה שונה ומטבילי מספק שמא עדיין לא הטבילה שהיה להן שהות ביום להטבילה ולהעריב שמושה:

קופיץ. סכין גדול הוא ורובו אינו לשחיטה אלא לחיתוך בשר ולשבירת עצמות:

בין בזה בין בזה. אפילו נמצאת בארבעה עשר:

שונה ומטביל. דמתוך שאין שבירת העצם בפסח אין הבעלים צריכין לה כל ארבעה עשר עד למחר ויש לומר לא הטבילה שהיה לו שהות ביום להטבילה סמוך לבין השמשות לצורך מחר:

מני. הא דמשמע דאין שבירת עצמות בערב הפסח:

אי נימא רבנן. דלא מקשי חגיגה לפסח ואין בה איסור שבירת עצם:

מאי שנא סכין דמטביל. לה בעליה מאתמול ומוקמינן לה השתא בחזקת טהרה למוצאה משום דחזיא ליה לבעלים בארבעה עשר לפסח לשחוט הילכך אטבלה מאתמול דניהוי ליה הערב שמש והא לא חיישנן שמא אבדה לו זה ימים רבים דודאי היום נפלה ממנו דמתוך שבשעת הרגל העם רב אין שוהה שם במקום נפילתה שלא תמצא:

חזי לחגיגה. לשבירת עצמות ואטבלה מאתמול ואמאי המוצאה בארבעה עשר שונה ומטביל:

שנא. ערב הפסח בשבת דאין חגיגה באה עמו הלכך לא צריכה לבעלים בארבעה עשר:

חל ארבעה עשר להיות בשבת שוחט.

בקופיץ זה מיד ואין צריך להטביל דאע"ג דשמא בעלים היה להן סכין לשחוט ולא היתה קופיץ זו להן אלא לשבירת עצמות והיום אין שבירת העצם בשבת אפילו הכי כיון דצריכה להן ביום טוב אחר שבת כבר הטבילה מערב שבת דהא בשבת לא מצו לאטבולה כדאמרינן במסכת ביצה (ד' יז): חל יום טוב להיות אחר שבת מטבילין את הכל מלפני השבת:

ובחמשה עשר. אם מצאה ביום טוב עצמו:

שוחט בה. שלמים מיד דודאי הטבילה בעלים מאתמול:

הרי היא כסכין. ואפילו נמצאת בארבעה עשר שחל להיות בחול שוחט בה מיד דודאי הוטבלה עם הסכין בשלשה עשר הואיל וקשורה עמו:

מכלל דרישא. דקתני בין בזה בין בזה שונה ומטביל:

לאו בשבת עסקינן. דאם לא כן קשיא רישא אסיפא ואפילו הכי קאמר דאין שבירת עצמות אלמא אסור לשבור עצמות בחגיגת ארבעה עשר:

במרובה. בחבורה מועטת שהפסח מרובה להן ולא יביאו חגיגה:

תא שמע:

"חגיגה הנבאה עם הפסח - הרי היא בפסח:

**בָּאָה מִן הַצֶּאֱן וְאִינָהּ בָּאָה מִן הַבֶּקֶר,
בָּאָה מִן הַדְּבָרִים וְאִינָהּ בָּאָה מִן הַנְּקֻבּוֹת,
בָּאָה בֵּת שְׁנֵתָהּ וְאִינָהּ בָּאָה בֵּת שְׁתֵּי שָׁנִים,
וְאִינָהּ נֹאכְלֶת אֶלָּא לְיוֹם וּלְיֵלֶה,
וְאִינָהּ נֹאכְלֶת אֶלָּא צְלִי,
וְאִינָהּ נֹאכְלֶת אֶלָּא לְמָנוּחַוּ."**

מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא?

בן תימא,

שמע מינה: כולו מילתא בעינן.

שמע מינה.

איבעיא להו:

לבן תימא - יש בה משום שבירת עצם,

או:

אין בה משום שבירת העצם?

אף על גב דכי אקשיה רחמנא לפסח,

אמר קרא: **"בו"**⁴⁰⁷ (שמות יב, מו),

"בו" - ולא בחגיגה,

או דילמא:

האי **"בו"** - בכשר,

ולא בפסול הוא דאתא?

תא שמע:

"סכין: שנמצאת בארבעה עשר - שוחט בה מיד.

בשלשה עשר - שונה ומטביל.

קופיץ: בין בזה ובין בזה - שונה ומטביל" (שקלים ח, ג).

מני?

אילימא רבנן - מאי שנא סכין דמטביל? דחזיא לפסח,

קופיץ נמי, הא חזי לחגיגה!

אלא לאו, דבן תימא היא,

ושמע מינה: יש בה משום שבירת העצם.

לא, לעולם רבנן,

וכגון שבא בשבת.

והא מדקתני סיפא:

"חל ארבעה עשר להיות בשבת - שוחט בה מיד,

ובחמשה עשר - שוחט בה מיד.

נמצאת קופיץ קשורה לסכין - הרי היא כסכין."

מקלל דרישא לאו בשבת עסקינן!

ואלא שבא במרוובה.

עב

⁴⁰⁷ בבית אחד ואכל לא תוציא מן הבית מן הבשר הוציא ועצם לא תשברו בו

רַש"י

מנא ידעי. הבעלים בשלשה עשר שתהא חבורתו מועטת הרי כל שעה באין ונמנין עליו אנשים מעלמא וקונים להן בו חלק מן הבעלים עד שעת שחיטה הלכך לא קים ליה שתהא חבורה מועטת ומטביל לקופץ שמא יביאו חגיגה ויצטרכו לשבירת עצמות:

שבא בטומאה. שרוב ציבור טמאין ותנן בזמן שבא בטומאה אין מביאין עמו חגיגה וזה המצאה טהור ואע"פ שאף הטהורים עושין בטומאה עם הציבור מטבילה לשבר בה עצמות חגיגת חמשה עשר שאינה באה בטומאה:

מנא ידעי. הבעלים בשלשה עשר כשמטבילין סכיניהם שיהו רוב ציבור טמאין:

דמית נשיא. ומצוה לכל ישראל להתעסק בו:

אי נימא בשלשה עשר. כשהיו מטהרין כליהם:

סכין למה ליה לאטבוליה. למריה הרי היא עתיד ליטמא וזה המוצאה אם טהור הוא למה מחזיקה בטהורה ושוחט בה שלמי חגיגתו ביי"ט:

אלא דמית בארבעה עשר. וכשהטבילו כליהם ביי"ג הצריכין לארבעה עשר לא היו יודעין שיבוא בטומאה א"כ גם את הקופץ הטביל לשבירת העצמות דחגיגת ארבעי עשר:

ומאי שנא סכין. דאמריי אטבלה מרה מאתמול ומאי שנא קופץ דלא אמריי אטבלה מרה מאתמול:

לא צריכא דנשיא גוסס בשלשה עשר. ולא גרסינן ומת בארבעה עשר דמה לי מת ומה לי לא מת:

סכין דחד ספיקא הוא. דאיכא למימר שמא ימות הנשיא ויעשו פסח בטומאה משום הך ספיקא לא אימנע מלאטבולה ואטבלה דחייש שמא לא ימות ויעשה פסח בטהרה:

אבל קופץ דתרי ספיקי. אית ליה מסלקי ליה מתורת טבילה שמא ימות ולא יביאו חגיגות לא בארבעה עשר ולא בחמשה עשר או אפי' לא ימות שמא אני לא אצטרך לחגיגת ארבעה עשר שתהא חבורתי מועטת ויבא פסח במרובה ואי משום חגיגת חג חמשה עשר עדיין יש שהות להטבילה ביי"ד הלכך לא אטבלה מרה בשלשה עשר:

מנא ידעי?

ואלא שבא בטומאה.

סוף סוף - מנא ידעי?

דמית נשיא.

"דמית נשיא" - אימת?

אילימא: דמית בשלשה עשר - סכין למה לי דמטבליה?
ואלא דמית בארבעה עשר - מאי שנא סכין דמטביל,
ומאי שנא קופץ דלא מטביל לה?

לא צריכא, דנשיא גוסס בשלשה עשר.
סכין, דחד ספיקא - מטביל לה,
קופץ, דתרי ספיקי - לא מטביל לה.

רפ"י

בן דורתאי פירש. מן החכמים ונבדל מהם מפני שהיו אומרים אין חגיגת ארבעה עשר דוחה שבת:

וישב לו בדרום. רחוק מירושלים שלא לעלות לרגל ויתחייב בפסח ובחגיגה דקסבר חגיגה חובה ואפי' במרובה: ואנן טעמא דפרושים וכו'. וכי לכך הוצרכנו לדרוש המקראות אחר טעמי המבדילים מן החכמים:

מותר הפסח. בין שהפריש פסחו ואבד ונתכפר באחר ואח"כ נמצא זה בין שהפריש מעות לפסחו וחלה קדושת פסח על כולו והוזלו טלאים וניתותרו מן המעות:

שקרב שלמים. במועד או לאחר הרגל:

לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר. היינו שלמים שכשירין לבא מכל צאן ומכל בקר זכר ונקבה: אמאי לא דחיא שבת. ואפילו חגיגת חמשה עשר הא ודאי קרבן ציבור הוא דהא אתי בכינופאי כי פסח וזמן קבוע לה:

וחגותם אותו. בחג הסכות כתיב דתשלומין דידיה כל שמונה הלכך שמונה הוי אלא לאו שמע מינה אין לך חגיגה שדוחה שבת הלכך לא משכחת שמונה לעולם:

כגון שחל י"ט הראשון של חג להיות בשבת. דמטי נמי שמיני עצרת בשבת דאין כאן אלא ששה:

אבין תכלא. קובר את בניו היה: לימא כי האי מילתא. שאילה שאינה הוגנת:

21. ע, ב

["ובזמן שהוא בא בשבת ... אין מביאין עמו חגיגה"].

תניא:

"יהודה בן דורתאי פירש הוא ודורתאי בנו, והלך וישב לו בדרום.

אמר: אם יבוא אליה ויאמר להם לישראל: מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת? מה הן אומרים לו?

תמנהי על שני גדולי הדור, שמעיה ואבטליון, שהן חכמים גדולים ודרשניו גדולים, ולא אמרו להן לישראל: חגיגה - דוחה את השבת!"

אמר רב:

מאי טעמיה דבן דורתאי?

דכתיב: "וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר" 408 (דברים טז, ב),

והלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים! 409

אלא: "צאן" - זה פסח,

"בקר" - זו חגיגה.

ואמר רחמנא: "וזבחת פסח!"

אמר רב אשי:

ואנן, טעמא דפרושים ניקו ונפרוש?!

אלא קרא לכדרב נחמן הוא דאתא,

דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

מוניין למותר הפסח שקרב שלמים?

שנאמר: "וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר" (דברים טז, ב),

וכי פסח מן הבקר בא? והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים!

אלא: מותר הפסח היא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר.

ורבנן, מאי טעמא לא דחי שבת?

הא ודאי קרבן ציבור הוא!

אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בן ספרא:

אמר קרא: "וחגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה" 410 (ויקרא כג, מא),

שבועה?! שמונה הווי!

אלא מכאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת.

כי אתא רבין אמר:

אמרתני לפני רבותי:

פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה,

כגון שחל יום טוב הראשון של חג בשבת!

אמר אבוי:

אבין תכלא לימא כי הא מילתא?!

שמונה - לא משכחת לה כלל,

שבועה - איתא ברוב שנים.

408 וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ה' לשיכן שמו שם

409 שיה תמים וזכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו (שמות יב, ה)

410 ויחגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה חקת עולם לדורותיכם בחודש השביעי תחגו אותו

22. ע, ב - עא, א

רש"י

בשעת שמחה. ביום טוב שהוא זמן שמחה:

והיית אך שמח. קרא יתירא הוא דכתיב לעיל מיניה חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וסמיך ליה ושמחת בחגך והדר כתיב שבעת ימים תחוג וגוי והיית אך שמח:

לרבות לילי יום טוב האחרון. ואין שמחה אלא באכילת שלמים ויום טוב האחרון גופיה לא דהא תרי זימני שבעת ימים כתיב גבי שמחה כדפרישי וממילא אימעטי שמיני:

או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון. ואף על פי שאין קרבן בלילה נלמד שהטעינו הכתוב לשחוט שלמים מערב יום טוב לשמחת לילי יום טוב: **אך (שמחה) חלק.** כל אכין ורקין מיעוטיין:

מאי טעמא. משוינן מיעוטא ללילי ראשון וריבויא ללילי אחרון ולא אמרינן איפכא לאו משום דאמרינן אין לו במה ישמח דשלמים הנשחטין מבערב לאו שמחה היא דבעינן זביחה בשעת שמחה:

שיש שמחה לפניו. כל ימות ולילות החג:

חגיגת י"ד כו'. קס"ד דרב יוסף בששחטה בארבעה עשר קאמר: **הא מתניתא.** בן תימא אמרה לעיל ולבן תימא איפסילא לה דהא אמר אין נאכלת אלא ליום ולילה:

והשמחה בשלמים. **שחל יום טוב בשבת.** ומבערב אין יכול לשחוט דהא בשעת שמחה בעית:

אמר רב הונא. ודאי מקרבן שמחה ליכא אלא שבעה אלא הא דקתני השמחה שמונה משמחו בשעירי הרגלים שעיר החטאת האמור בראשון שבכל יום היה שעיר בא משל ציבור וכל חטאות החיצונות נאכלות וכל קרבן ציבור הקבוע דוחה שבת:

חי נאכלין. אם בא לאוכלו בשבת לא יאכלנו כי אם חי דאין צלייתו ובישולו דוחה שבת ובשר חי אין כאן שמחה: ועוד נהי נמי דיש שמחה בבשר חי הרי חטאות אין נאכלות אלא לכהנים והן אוכלין וישראל במה ישמחו:

אמר עולא אמר רבי אלעזר:

שלמים ששחטן מערב יום טוב - אינו יוצא בהן לא משום שמחה ולא משום חגיגה.

עא,א "משום שמחה" - דכתיב: **"וזבחת ... ושמחת"**⁴¹¹ (דברים כו, ז) - בעינן זביחה ^ בשעת שמחה, וליכא "משום חגיגה" - הוי דבר שבחובה, ו"כל דבר שבחובה - אינו בא אלא מן החולין" (מנחות ז, ו).

לימא מסייע ליה:

"והיית אך שמח"⁴¹² (דברים טו, ט) - לרבות לילי יום טוב האחרון, לשמחה.

אתה אומר לילי יום טוב האחרון, או אינו אלא לילי יום טוב הראשון?

תלמוד לומר: "אך"⁴¹³ - חלק.

מאי טעמא?

לאו, משום דאין לו במה ישמח!

לא, כדתני טעמא: **"מה ראית לרבות לילי יום טוב אחרון ולהוציא לילי יום טוב ראשון?**

מדה אני לילי יום טוב האחרון - שיש שמחה לפניו,

ומוציא אני לילי יום טוב ראשון - שאין שמחה לפניו."

מתיב רב יוסף:

"חגיגת ארבעה עשר - יוצא בה משום שמחה,

ואין יוצא בה משום חגיגה."

אמאי?

הא בעינן זביחה בשעת שמחה, וליכא!

אמר רב אידי בר אבין:

שעיבב ושחטה.

אמר רב אשי:

הכי נמי מסתברא,

דאי לא תימא הכי: הא מתניתא - מאן קתני לה?

בן תימא.

בן תימא - הא פסלה לה בלינה.

שמע מינה.

מתיב רבא:

"ההלל והשמחה - שמונה" (סוכה מב:),

ואי אמרת: בעינן זביחה בשעת שמחה - הא זמנין סגי אין דלא משכחת לה אלא שבעה,

כגון שחל יום טוב הראשון להיות בשבת!

אמר רב הונא בריה דרב יהודה:

משמחו בשעירי הרגלים.

אמר רבא:

שתי תשובות בדבר:

חדא - דשעירי הרגלים: חי - נאכלין,

צלי - אין נאכלין,

ושמחה - בחי ליכא.

ועוד, כהנים - אוכלין,

⁴¹¹ זבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך

⁴¹² יג חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנד ומיקבך. יד ושמחת בחגך. אתה ובנה ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר

בשעריך. טו שבעת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר-יבחר ה' פי יברכה ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיו והיית אך שמח (דברים ט"ו, ז-טו).

⁴¹³ אינו בכתבי יד וגם לא בהמשך במקבילה. גירסת וילנא: (שמחה).

רש"י

לרבות לילי יום טוב האחרון
 לשמחה. כשאר לילי החג:
 או אינו אלא כו'. כדפרישית:

וישראל - במה שמחים?

אלא אמר רב פפא:
 משמחו: בכסות נקיה,
 ויין יטון.

כי אתא רבין אמר רבי אלעזר:
 שלמים ששחטן מערב יום טוב -
 יוצא בהן - משום שמחה,
 ואין יוצא בהן - משום חגיגה.

"יוצא משום שמחה" - לא בעינן זביחה בשעת שמחה.
 "ולא משום חגיגה" - הוי דבר שבחובה,
 "ובל דבר שבחובה - אינו בא אלא מן החולין" (מנחות ז, ו).

מיתבי:

"והיית אף שמח" - לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה.
 אתה אומר לרבות לילי יום טוב האחרון, או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון?
 תלמוד לומר: "אף" - חלק.
 מאי טעמא?
 לאו, משום דאין לו במה ישמח!

לא, כדתניא:

"מה דאית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון?
 מרבה אני לילי יום טוב האחרון - שיש שמחה לפניו,
 ומוציא אני לילי יום טוב הראשון - שאין שמחה לפניו".

23. עא, א-ב

רָשׁ"י

לאימורי חגיגת ט"ו שנפסלין בלינה. ואע"פ שזמן אכילת בשרה כל יום המחרת: **וסמך ליה ראשית ביכורי וגו'.** ודרוש ביה בקר ראשון: **דבשר איפסיל ליה מאורתא.** משחשכה ועבר יום ששה עשר ואימורין יכשרו עד בקר שבעה עשר דאי בקר שני בקר של שבעה עשר: **ר' אליעזר בן עזריה.** בפרק בתרא (דף קכ:): דאמר מדאורייתא אכילת פסח עד חצות ותו לא: **הכי קשיא ליה.** אע"ג דאותיב מלתא אחריתי: **ומי איכא מידי.** כלומר אפשר להיות משמעות המקרא בקר שני און חזינו תנא דמתניתי דלקמן דאפי' לבשר שהוא קל מאימורין לא בעי ראשית ובקר דכתיב ביה משמע ליה לתנא בקר ראשון ורב כהנא באימורין דחמירא קדושתיהו לא משמע ליה בקר דכתיב גביהו בקר ראשון בלא ראשית: **אשר תזבח בערב.** בחגיגת ארבעה עשר מיירי דנשחטת עם הפסח בערב דהא ליכא למימר בערב של יום טוב הראשון עצמו קאמר קרא דאם כן מאי בערב הלא שחיתתן ביום כולו: **שנאכלת לשני ימים.** דהאי בקר בוקרו של ששה עשר קאמר קרא: **או אינו אלא ליום ולילה.** דהאי בקר בוקרו של ט"ו קאמר: **כשהוא אומר ביום הראשון (לבקר).** מכלל דנאכלת כל יום הראשון של יום טוב וקאמר לבקר דלא תלין עד בקר שני: **או אינו אלא בקר ראשון.** לקמיה פריך היכי תיסק אדעתין למימר תו הא אמרת ביום הראשון חד ולבקר תרי: **ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים.** דנפקא לן מקרא אחריתא דיש חגיגה נאכלת לשני ימים ולקמן מפרש היכא אשכחן ובאיזו חגיגה אני מקיימה בשאר חגיגות חוץ מזו: **כשהוא אומר אם נדר.** באכילת שלמים שני ימים אם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת וגו' הרי שני ימים ולילה שבינתיים והוה ליה למיכתב נדר ונדבה אם נדר למה לי ריבה אף שלמי חובה לאכילת שני ימים: **לימד על חגיגת י"ד כו'.** ולקמן מפרש במאי מישתמע ליה והשתא מפרש לה למתניתא והדר אסיק אתקפתי דתנא לבשר לא בעי ראשית: **הכי קאמר או אינו.** אלא ליום ולילה והאי דכתב ביום הראשון לבוקר מילתא אחריתי היא ובשתי חגיגות דיבר הכתוב חגיגת ארבעה עשר וחמשה עשר זו לבוקרה וזו לבוקרה והכי משמע קרא לא ילין מבשר חגיגת י"ד אשר תזבח בערב וסתם לינה לבוקרה משמע ומאותה שתזבח ביום הראשון דהיינו חגיגת חמשה עשר לא ילין לבוקר של ששה עשר: **הדר אמר.** תנא ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים חוץ מזו כלומר באיזו חגיגה חוץ מזו אני מקיים את אשר אני מוצא שנאכלת לשני ימים הרי השווית את כולן והיכן אני מוצא כשהוא אומר אם נדר הרי מצאתי שיש חגיגה נאכלת לשני ימים ואיזו היא על כרחיך לימד על חגיגת י"ד כו' והאיך לימד דעל כרחיך אי נמי אם נדר בחגיגת ט"ו משוית ליה דקילא דאינה באה עם הפסח שמעת בה מיהא דנאכלת לשני ימים וביום הראשון לבקר על כרחיך לאו אחגיגת ט"ו קאי אלא אשר תזבח בערב ולימד שתאכלנה כל יום הראשון עד בקר שני:

אמר רב כהנא:

מזין לאימורי חגיגת חמשה עשר שנפסלין בלינה?
שנאמר: "ולא ילין חלב חגי עד בקר" ⁴¹⁴ (שמות כג, יח),
וסמך ליה: "ראשית" ⁴¹⁵ (שמות כג, יט),
למימרא: דהאי "בקר" - בקר ראשון.

מתקיף לה רב יוסף:

טעמא דכתב: "ראשית",
הא לא כתב: "ראשית" - הוה אמינא: מאי בקר? בקר שני.
מי איכא מידי, דבבשר - איפסיל ליה מאורתא, ואמורין - עד צפרא!?

אמר ליה אביי:

אלמה לא?
והרי פסח לרבי אלעזר בן עזריה, דבבשר - איפסיל ליה מחצות, ואמורין - עד צפרא!

אמר רבא:

רב יוסף, הכי קא קשיא ליה:
מי איכא מידי, דאלו תנא - לבבשר לא בעי "ראשית",
ורב כהנא - לאימורין בעי "ראשית"!

מאי היא?

דתניא:

"לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר" ⁴¹⁶ (דברים טז, ד),
לימד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד.
או אינו אלא ליום ולילה?
כשהוא אומר: "ביום הראשון" (דברים טז, ד), **הרי "בקר" שני אמור,**
או:

עא,ב

אינו אלא בקר ראשון,
ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד - חוץ מזו?
כשהוא אומר ב: "אם נדר או נדבה" ⁴¹⁷ (ויקרא ז, טו),
לימד על חגיגת ארבעה עשר, שנאכלת לשני ימים ולילה אחד."

אמר ר: "או אינו אלא בקר ראשון",

הא אמרת: "כשהוא אומר: "ביום הראשון", הרי "בקר" שני אמור!"

הכי קאמר: או אינו אלא בשתי חגיגות הכתוב מדבר,

אחת - חגיגת ארבעה עשר,
ואחת - חגיגת חמשה עשר,
וזו - לבוקרה,
וזו - לבוקרה.

הדר אמר:

אלא דקימא לן: חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד,
אם כן, "אם נדר או נדבה" - במאי?
אי חגיגת ארבעה עשר - הא כתיב בה: יום ולילה!

⁴¹⁴ לא תזבח על המזין דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר
⁴¹⁵ ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו
⁴¹⁶ ולא ידאח לך שאר בכל גבלך שבעת ימים ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר
⁴¹⁷ ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת ותזבח ממונו יאכל

רס"י

האי לחגיגת חמשה עשר. אם

נדר:

וטעמא דכתיב כו'. השתא
מפרש אתקפתיה דאילו תנא
לבשר לא בעי ראשית אי לא
כתיב ביום הראשון לבקר
דמשמע תרי הוה אמינא בקר
בקר ראשון ואע"ג דבבשר קאי
דקיל וכל שכן בקר דכתיב גבי
חלב חגי דלא בעי ראשית והאי
דסמכינהו קרא מילתא אחריתי
דרוש בה:

אי חגיגת חמשה עשר - הא כתיב בה: יום ולילה!

אלא, האי - לחגיגת חמשה עשר,

והאיך כוליה קרא - לחגיגת ארבעה עשר,

לימד על חגיגת ארבעה עשר, שנאכלת לשני ימים ולילה אחד.

טעמא דכתיב: "ביום הראשון לבקר", דמאי "בקר"? בקר שני,

הא כל היקא דכתיב: "בקר" סתמא - בקר ראשון,

ואף על גב דלא כתב ביה: "ראשית".

24. עא, ב - עב, א

רפ"י

מתני'

הפסח ששחטו בשבת שלא לשמו. וכסבור כשם שמוטר לשמו כך מותר שלא לשמו:

חייב חטאת. שחילל שבת בשוגג:

אם אינו ראויין. לפסח כגון עגל או איל בן שתי שנים או נקבה חייב עליו חטאת אם נעלמה ממנו שבת או כסבור שמוטר לשחוט אחרים לשם פסח בשבת דהאי לאו טועה בדבר מצוה הוא דהכל יודעין שאין זה כשר לפסח:

ואם ראויין הן. כגון שהוא שה בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח דמתוך שטרוד ובהול לשחוט פסחו טעה בזה ולא נזכר שהקדישו לדבר אחר:

ר' אליעזר מחייב חטאת. אע"פ שטעה בדבר מצוה:

ור' יהושע פטר. דקסבר טעה בדבר מצוה ועשה מצוה כל דהו פטור מחיוב חטאת שבה וזה עשה מצוה שהקריב קרבן וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין ואף הנשחטין לשם הפסח ר' יהושע מכשיר להו בפרק תמיד נשחט (ד' סב:):

מה אם פסח שמוטר. לשוחטו בשבת לשמו שינה את שמו מודית לי דחייב חטאת כדקתני לעיל:

ששינה בדבר האסור. ששחטו לשם קרבנות אחרים שאסורין לשוחטן בשבת:

ששינו בדבר המותר. ששחטן לשם פסח שמוטר לשוחטו בשבת:

אימורי ציבור. קרבנות האמורין בציבור בשבת כגון תמידין ומוספין יוכיחו שמוטרין לשוחטן לשמן והשוחט שאר זבחים לשמן בשבת חייב:

שיש להן קצבה. שאינו רואה אחרים הרבה עסוקין בשחיתתן וכיון שנשחט התמיד יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד הלכך אין זה טועה אלא שוגג דלא היה לו לטעות בדבר:

תאמר בפסח שאין לו קצבה. שהכל צריכין לכך והרי הוא רואה את אחרים הרבה עוסקין בכך וטרוד להתעסק במצוה ואפילו שחט הוא פסחו כבר ומצא זבח זה עומד בעזרה וכסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא וטעה על כך הלכך טועה בדבר מצוה הוא:

ר' מאיר אומר. השוחט אחרים כל שבתות שנה לשם אימורי ציבור פטור: שחטו בשבת שלא לאוכליו דפסח פסול הוא ונעלמה ממנו שבת או כסבור שכשר:

שלא לאוכליו. לחולה ולוקן חייב חטאת דלא ניתנה לידחות שבת אצל שחיטה זו:

לאוכליו ושלא לאוכליו וכו' פטור. דהא פסח כשר הוא כדתנן בתמיד נשחט (ד' סא.) דמקצת אוכלין לא פסלי:

שחטו ונמצא בעל מום חייב. דשוגג הוא ולא אנוס דהוה ליה לבקוריה:

שמשכו הבעלים את ידם. ממנו קודם שחיטה ונמנו על אחר: או שמתו או שנטמאו דעכשיו לא ניתנה לידחות שבת אצלו:

פטור. שאנוס הוא דלא היה יודע שכן ולא היה לו לבדוק על כך:

גמ'

אי נימא בטועה. כסבור שהוא זבח אחר: **שמעת מינה.** מדקתני חייב אלמא פסול הוא:

עקירה בטעות. שלא נתכוון לעקור שם פסח ממנו הויה עקירה כעוקר מדעת:

מה לי שאינו ראויין. עוקר לאו טועה בדבר מצוה הוא ואמאי פטר ליה ר' יהושע בראויין והלא לא טעה בו שידוע שאינו פסח:

רישא. הפסח ששחטו:

סיפא. ושאר כל הזבחים:

משנה

הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת - חייב עליו חטאת.

ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח:

אם אינו ראויין - חייב,

ואם ראויין הן - רבי אליעזר מחייב חטאת,

ורבי יהושע פטר.

אמר לו רבי אליעזר:

מה אם הפסח שהוא מותר לשמו, כששינה את שמו - חייב,

זבחים שהן אסורין לשמו, כששינה את שמו - אינו דין שיהא חייב?!

אמר לו רבי יהושע:

לא, אם אמרת בפסח, ששינהו בדבר אסור,

תאמר בזבחים, ששינו בדבר המותר?!

אמר לו רבי אליעזר:

אימורי ציבור יוכיחו,

שהן מותרין לשמן,

והשוחט לשמן - חייב!

אמר לו רבי יהושע:

לא, אם אמרת באימורי ציבור, שיש להן קצבה,

תאמר בפסח, שאין לו קצבה?!

רבי מאיר אומר:

אף השוחט לשם אימורי ציבור - פטור.

שחטו: שלא לאוכליו,

ושלא למנויו,

לערליו,

ולטמאין - חייב.

לאוכליו ושלא לאוכליו,

למנויו ושלא למנויו,

למולין ולערלים,

לטמאין ולטהורין - פטור.

שחטו ונמצא בעל מום - חייב.

שחטו ונמצא טריפה בסתר - פטור.

שחטו ונדע: שמשכו הבעלים את ידם,

או שמתו,

או שנטמאו - פטור,

מפני ששחט ברשות.

גמרא

עבא, במאי עסקינן?

אילימא: בטועה - שמעת מינה: עקירה בטעות הויה עקירה.

אלא: בעוקר.

אימא סיפא: "ושאר כל הזבחים ששחטן לשום הפסח, אם אינו ראויין - חייב,

אם ראויין הן - רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פטר."

ואי בעוקר - מה לי "ראויין", מה לי "אינו ראויין"?

אלא פשיטא: בטועה.

רישא - בעוקר, וסיפא - בטועה?!

רפ"י

אוכלוסא. חבורה גדולה מאד :
הא לא דמי. רישא לסיפא
 דרישא בעוקר ולא טועה הוא :
לר"א. דדאין האי ק"ו לא שאני
 ליה בין עוקר לטועה :
ומקשי ר' יהושע דשני ליה.
 לימא ליה דלא דמי טועה לעוקר
 אמאי אהדר ליה טעמא משום
 ששינה בדבר האסור כו' :

אמר רבי אבין:

אין,

רישא - בעוקר,

וסיפא - בטועה.

אשכחיה רבי יצחק בר יוסף לרבי אבהו דהנה קאי באוכלוסא דאינשי,

אמר ליה: מתניתין מאי?

אמר ליה: רישא - בעוקר, וסיפא - בטועה.

תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה.

תנן:

"אמר רבי אליעזר:**מה אם פסח שמוותר לשמו, נששינה את שמו - חיוב,****זבחים שהן אסורין לשמן, נששינה את שמן - אינו דין שיהא חיוב?!"**

ואם איתא, הא לא דמי, דרישא - בעוקר, וסיפא - בטועה!

לרבי אליעזר לא שני ליה.

לרבי יהושע דשני ליה, לישני ליה הכי!

הכי קאמר ליה:

לדידי, לא דמי: רישא - בעוקר, וסיפא - בטועה.

לדידך: לא, אם אמרת בפסח, ששינה את שמו לדבר האסור,

תאמר בזבחים, ששינה את שמן לדבר המותר?!

25. עב, א-ב

ר"י

בפסח שאין לו קצבה. אין חשבון לפסחים וזה שמצא טלה זה עומד בעזרה כסבור שהוא אבוד מבעליו ושחטו לשם מי שהוא:

תינוקות דיש להן קצבה. מי שיש לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת יודע הוא שאין לו למול בשבת ולא אחד:

ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב. דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא דעדיין לא הגיע זמנו ומודה רבי יהושע דחייב:

את של ערב שבת בשבת. קסבור שהוא של שבת וזה של ערב שבת היה אתמול חולה או שנאנס ומילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת דהואיל ועבר זמנה ימתין עד למחר:

ר' אליעזר מחייב חטאת. דלית ליה טועה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור: ר' יהושע פטור. דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור ואע"ג דחילל שבת ועשה שלא כדת מכל מקום מצות מילה קיים והכא נמי אע"ג דאית להו קצבה ליפטור דמכל מקום עשה מצוה דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין וזה שמצא זבח אחד בעזרה ושחטו לשם תמיד ציבור כשר לזבחו הראשון:

הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת. בשעה שמל את זה עדיין שניהן עומדים דמשום הכי פטור דטרוד היה באחד מהן דיודע הוא שהיום חובת האחד עליו ומתני' כגון דקדים ושחטינהו לאימורי צבור דחשתא לא הוה טרוד ועסוק בשחיטתן:

ואע"ג כו'. בתמיה: [מאבל ערב. שם מקום]:

ושכח ומל את של ערב שבת בשבת דחייב. ואע"ג דעשה מצוה:

על מה נחלקו כו'. וקס"ד השתא ברישא מחייב ר' מאיר כשמל את שניהם ע"י [שסבור] ששניהן כבר הגיע זמנן ומל של שבת תחלה שזמנן היום ואחר כך מל את של אתמול ואף על גב דעשה מצוה כיון דלא רמיא טירדא עליה בתר דמהליה לשל שבת לאו טועה בדבר מצוה הוא וסיפא פטור משום דטריד בשל שבת והוחלף לו של מחר דהא ודאי לא קאמר שמל את שניהם דהא לא טעי בהכי אלמא היכא דלא טריד האידנא לר"י חייב:

ותסברא. דטעמא משום הכי הוא השתא סיפא דלא עבד מצוה דעדיין לא הגיע זמנו פטור רישא דעבד מצוה מחייב:

אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון. שנתחלף לו אתמול של שבת בערב שבת ומלו בערב שבת ועדיין לא נודע טעותו וסבור שזה העומד של שבת הוא ואע"ג דטריד ביה דרמיא מצוה עליה כפי מחשבתו וגם עשה מצוה אפילו הכי חייב משום דלא ניתנה שבת לידחות אצלו וסיפא ניתנה שבת לידחות אצל של שבת וטעה בדבר מצוה פטור ואפילו לא עשה מצוה לרבי מאיר פטור והשוחט לשם אימורי צבור ניתנה שבת לידחות אצל קרבן צבור ואע"ג דקדים שחטינהו לאימורי צבור הרי שכח וע"י שטרוד בזבח זה בימים שעברו ויודע שזבח זה עומד ליקרב נהל ושכח שכבר נשחטו אימורי צבור ושחטן לשמן:

"אמר לו רבי אליעזר:

אימורי ציבור יוכיחו, שהו מותרין לשמן, והשוחט לשמן - חייב!

אמר לו רבי יהושע:

לא, אם אמרת באימורי ציבור, שיש להו קצבה, תאמר בפסח, שאין לו קצבה?!"

למימרא: דכל היכא דאית ליה קצבה - מחייב רבי יהושע.

והרי תינוקות דיש להו קצבה,

ותנן: "מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למולו אחר השבת, ואחד למולו בשבת,

ושכח ומל את של אחר השבת בשבת - חייב.

אחד למולו בערב שבת, ואחד למול בשבת,

ושכח ומל את של ערב שבת בשבת -

רבי אליעזר מחייב חטאת,

ורבי יהושע פוטר" (שבת קלו.)!

אמר רבי אמי:

הכא במאי עסקינן:

כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת,

דאיכא הך דשבת דטריד ביה,

הכא - כגון שקדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא.

אי הכי,

"דבי מאיר אומר: אף השוחט לשם אימורי ציבור - פטור",

אף על גב דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא,

והתנאי:

"דבי חייא מאבל ערב אמר רבי מאיר:

לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות,

אחד למול ערב שבת, ואחד למול בשבת,

ושכח ומל את של ערב שבת בשבת - דחייב.

על מה נחלקו?

על שהיו לו שני תינוקות,

אחד למול אחר השבת, ואחד למול בשבת,

ושכח ומל את של אחר השבת בשבת - דרבי אליעזר מחייב חטאת,

ורבי יהושע פוטר!"

ותסברא?!

מה התם דלא עביד מצוה - פטר רבי יהושע,

היכא דקא עביד מצוה - מחייב?!

אמרי דבי רבי ינאי:

רישא - כגון שקדם ומל של שבת בערב שבת,

שלא נתנה שבת לידחות,

וסיפא - נתנה שבת לידחות אצלו,

הכא - הרי נתנה שבת לידחות אצל קרבן ציבור.

אמר ליה רב אשי לרב פהנא:

הכא נמי - הרי נתנה שבת לידחות אצל תינוקות דעלמא!

אמר ליה:

לגבי דהאי גברא מיהת לא איתיהיב.

26. עב, ב

רפ"י

ואחד זבחים שאינן ראויין.
 לפסח:
פטור. הואיל וטרוד במחשבת לבו מאז הופרשו ויודע שעליו להקריבם טועה ושוחטן לשם פסח:
על שאינן ראויין שחייב. דלאו טועה הוא:
אפילו עגל. דסד"א ליכא דטעיי בה:
לא טריד בהו. אין מחשבת הקרבתן בלבו עד הנה:
האי טריד ביה. כל ימי הפרשתן בלבו ועוסק ואומר מתי אפנה ואקריבנו:
חולין לשם פסח מה לי א"ר מאיר. כלומר מה ר' מאיר אמר לנו בו:
מודה היה ר' מאיר בבעלי מומין. הואיל ולא בני קרבן נינהו לא יכול לומר טועה הוא וחייב הכא נמי חולין לשם פסח יחייב חייב הואיל ולא בני קרבן נינהו:
הני מיחלפי. חולין בקדשים מיחלפי ויכול לומר טעיתי סבור הייתי קדשים הן משום הכי פטור:
הני לא מיחלפי. בעלי מומין בקדשים לא יכול לומר טעיתי כסבור קדשים הן משום הכי חייב:
אלמא טעמא משום טירדא. ולא משום איחלופי וחולין לא טריד בהקרבתן:

"וּשְׂאֵר כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשָּׁחְטוּן לְשׁוּם פֶּסַח, אִם אֵינָן רְאוּיִין - חָיִיב, וְאִם רְאוּיִין - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחְיִיב חֲטָאת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר."

מאן תנא דשני ליה בין "ראויין" לש"אינן ראויין"?
 רבי שמעון היא.

דתנא:
"אחד הזבחים הראויין, ואחד זבחים שאינן ראויין, וכן השוחט לשם אימורי ציבור - פטור, דברי רבי מאיר. אומר רבי שמעון: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על שאינן ראויין - שחייב, על מה נחלקו? על הראויין - שרבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר."

אמר רב ביבי אמר רבי אלעזר:
 פוטר היה רבי מאיר אפילו עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח.

אמר ליה רבי זירא לרב ביבי:
 והאמר רבי יוחנן:
 מודה היה רבי מאיר בבעלי מומין!

אמר ליה:
 בבעלי מומין - לא טריד בהו,
 והאי - טריד ביה.

בעא מיניה רבא מרב נחמן:
 חולין לשום פסח -
 מאי לי אמר רבי מאיר?

אמר ליה:
 פוטר היה רבי מאיר אפילו חולין לשום פסח.

והאמר רבי יוחנן:
 מודה היה רבי מאיר בבעלי מומין!

בעלי מומין - לא מיחלפי,
 הני - מיחלפי.

וטעמא דרבי מאיר משום איחלופי ולא איחלופי?
 והאמר רב ביבי אמר רבי אלעזר:
 פוטר היה רבי מאיר אפילו עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח,
 אלמא: טעמא דרבי מאיר משום דטריד!

אָמַר לֵיהּ:
טְרִיד אַף עַל גַּב דְּלֵא מַחְלָף
מַחְלָף אַף עַל גַּב דְּלֵא טְרִיד,
לְאַפּוּקֵי בְּעַלֵּי מוּמִין, דְּלֵא אֵיחְלוּפֵי מַחְלָף, וְלֵא מְטְרִיד טְרִיד.

27. עב, ב - עג, א

יְתִיב רַבִּי זִירָא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אֲקִילְעָא דְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, וְיִתְבִּי וְקָא אָמְרִי:

אָמַר רַבִּי שְׁמוּעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ:

נִתְחַלֵּף לּוֹ שְׁפוֹד שֶׁל נוֹתֵר בְּשְׁפוֹד שֶׁל צְלִי, וְאֶכְלוּ - חַיִּיב.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

אֲשֶׁתּוֹ נִדְהָ בְעַל - חַיִּיב,

יְבִמְתּוֹ נִדְהָ בְעַל⁴¹⁸ - פְּטוּר.

אֵיכָא דְאָמְרִי:

כָּל שֶׁכֶּן בְּהֵיָא דְמַחְיִיב,

דְּלֹא עֲשָׂה מִצְוָה.

אֵית דְּאָמְרִי:

בְּהֵיָא - פְּטוּר.

מַאי טַעְמָא?

הֵתָם הוּא, דְּהוּהָ לִיהָ לְשִׁיּוּלִי, אֲבָל הֵכָא, דְּלֹא הוּהָ לִיהָ לְשִׁיּוּלִי - לֹא.

וְרַבִּי יוֹחָנָן,

מַאי שְׁנָא יְבִמְתּוֹ? דְּקָא עֵבִיד מִצְוָה!?

אֲשֶׁתּוֹ - נְמִי קָא עֵבִיד מִצְוָה!

בְּאֲשֶׁתּוֹ מְעוּבֶרֶת.

וְהָא אֵיכָא שְׁמַחַת עוֹנָה!

שְׁלֹא בִשְׁעַת עוֹנָתָה.

וְהָאֵמַר רַבָּא:

חַיִּיב אָדָם לְשַׁמַּח אֲשֶׁתּוֹ בְּדַבְרֵי מִצְוָה!

סְמוּךְ לְוִוְסָתָה.

אִי הָכִי, אֲפִילוּ יְבִמְתּוֹ נְמִי!

יְבִמְתּוֹ - בְּזִיז מִינָה,

אֲשֶׁתּוֹ - לֹא בְּזִיז מִינָה.

וְרַבִּי יוֹחָנָן כְּמַאן?

אֵילִימָא: כְּרַבִּי יוֹסִי,

דִּתְנֵן:

"דְּבִי יוֹסִי אוֹמַר:

יוֹם טוֹב הָרָאוּנוּ שֶׁל חַג שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת,

וְשָׂכַח וְהוֹצִיא אֶת הַלּוּלָב לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים - פְּטוּר,

מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיא בְּרִשּׁוֹת" (סוכה מא:).

רפ"י

אֲקִילְעָא. לִפְנֵי הַבַּיִת כַּעֲיֵן בֵּית שַׁעַר וְקוֹרֵינ פּוֹרִי"א {פּוֹרִי"א: פּרוּזְדוֹר [מִבְּנֵה הַבּוֹלֵט הַחוּצָה, שְׁבוּ פִתְחַ הַבַּיִת]:

בְּשְׁפוֹד שֶׁל צְלִי. שֶׁל קוֹדֵשׁ הָרָאוּי וְאִכִּילַת קִדְשִׁים מִצְוָה דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת כט) וְאֶכְלוּ אוֹתָם אֲשֶׁר כּוֹפֵר וְגוֹ':

חַיִּיב. דְּטַעָה בְּדַבְרֵי מִצְוָה וְלֹא עָשָׂה מִצְוָה וְנוֹתֵר חַיִּיבִים עַל זְדוּנוֹ כִּרְתָּ וּשְׁגָגָתוֹ חֲטָאת דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא יט) וְאוֹכְלֵי עוֹנוֹ יִשָּׂא: אֲשֶׁתּוֹ נִדְהָ בְעַל חַיִּיב. כְּדַמּוּקֵי לֹה לְקַמִּיָּה בְּסַמוּךְ לוֹוִסְתָּה וּבְמַעוּבֶרֶת דְּלֹאוּ מִצְוָה הִיא וְלְקַמִּיָּה מִפְּרֵשׁ וְאוֹזִיל אִם חֲלוּק הוּא עַל רִישׁ לְקִישׁ אוֹ מוֹסִיף עַל דְּבִרְיוֹ:

כָּל שֶׁכֶּן בְּהוּוָא. נוֹתֵר:

דְּמַחְיִיב. דְּאִין שֵׁם לַחְלוּחִית מִצְוָה אֲבָל הֵכָא אַעֲיִיג דְּמַעוּבֶרֶת מִיְהוּ מִצְוֹת שְׁמַחַת אֲשֶׁתּוֹ אֵיכָא: בְּשְׁפוֹד. לֵיכָא לְמַאֲן נִישְׁיִילִיָּה: וְר' יוֹחָנָן מַאי שְׁנָא יְבִמְתּוֹ. דְּפְטוּר וְאַעֲיִיג דְּהוּהָ לִיהָ לְשִׁיּוּלִי:

דְּקָא עֵבִיד. מִצְוֹת יְבוּס בְּבִיָּאָה רִאשׁוֹנָה קָאמַר: אֲשֶׁתּוֹ. מִצְוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה: עוֹנָה. לְפִי מַה שֶׁהוּא חֲמַר אוֹ גְּמַל אוֹ טִיִּיל אוֹ תַלְמִיד כְּדַמְפְּרֵשׁ בְּכַתּוּבַת (דף סא):

לְשַׁמַּח אֶת אֲשֶׁתּוֹ. אֲפִילוּ שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת עוֹנָתָה אִם רוּאָה שְׁמַחֵת אוֹיֵת לוֹ:

וּמִשְׁנֵי בְּסַמוּךְ לוֹוִסְתָּה. דְּמוֹזְהֵרִין יִשְׂרָאֵל לְפָרוּשׁ מְנִשּׁוּתִיָּהֶן סַמוּךְ לְזִמְנָן וּוֹסֵת נְדוּתִיָּהֶן כְּדַאמְרִינֵן בְּשַׁבּוּעוֹת (דף יח:) וְהוֹהֲרַתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהַדּוּהָ בְּנִדְתָּה מִכַּאֲן אֲזַהֲרָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיְהוּ פּוֹרְשֵׁין מְנִשּׁוּתִיָּהֶן כּוֹ':

אִי הָכִי יְבִמְתּוֹ נְמִי. סַמוּךְ לוֹוִסְתָּה לֹא רְמִיא מִצְוָה עֲלֵיהָ: בְּזִיז מִינָה. בּוּשׁ מִמְנָה לְשׁוֹאֵלָה אִם סַמוּךְ לוֹוִסְתָּה הוּא:

וְר' יוֹחָנָן. דְּאֵמַר פְּטוּר כְּמַאֲן: בְּרִשּׁוֹת. שֶׁל מִצְוָה שֶׁהִיא טְרוּד בַּהּ:

⁴¹⁸ פִּי יִשְׁבוּ אַחִים וְחָדוּ וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אִין לּוֹ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר וּבְמָה וְבֵא עֲלֶיהָ וּלְקַחָהּ לּוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְמָה (דברים כה, ה)

רש"י

דזמנה בהול. שקבוע לה היום וטרוד באם לא עכשיו אימתי הולך אצל בקי ללמדו:
דזבחים. דפטור במתניי בשוחט לשם פסח משום דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה:
זמנו. של פסח בהול הוא היום למהר פן יעבור זמנו:
בן גרושה. כהן חלל זר גמור הוא דכתיב בכהן הנושא גרושה (ויקרא כא) לא יחלל זרעו שמחללו מדין כהונה:
קרן וחומש. שהרי אכלה שוגג:
ורי יהושע פוטר. שטעה בדבר מצוה:
דאיקרי עבודה. אכילתה כדלקמן:
ועבודה. של חלל בשוגג רחמנא אכשרה דתנן כו':
ברך ה' חילו. בכהנים כתיב ישימו קטורה באפך וגו' וסמיק ליה ברך ה' חילו חללים שבו:
אמש. בערב:
עבודת מתנה. מתנות כהונה שנתתי לכם הרי הן כעבודה:

דילמא שאני התם דזמנו בהול!

ואלא, רבי יהושע ד"זבחים".

דילמא התם נמי זמנו בהול!

ואלא, כרבי יהושע ד"תינוקות".

התם נמי זמנו בהול!

ואלא, כרבי יהושע דתרומה,

דתנן:

"היה אוכל בתרומה ונדע שהוא בן גרושה או בן חלוצה -

רבי אליעזר מחייב קרו וחומש.

רבי יהושע פוטר" (תרומות ח, א).

דילמא כדרכ ביבי בר אביי,

דאמר רב ביבי בר אביי:

בתרומה בערב הפסח, דזמנה בהול!

אי נמי:

שאני תרומה דאיקרי עבודה,

ועבודה - רחמנא אכשר.

דתנן:

"היה עומד ומקריב ונדע שהוא בן גרושה או בן חלוצה,

כל הקרבנות נוילן שהקריב על גבי המזבח - פסולין.

ורבי יהושע מכשיר" (תרומות ח, א).

ואמרין: מאי טעמיה דרבי יהושע?

דכתיב: **"ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה"**⁴¹⁹ (דברים לג, יא).

ותרומה - היכא איקרי 'עבודה'?

דתניא:

"מעשה רבי טרפון שלא בא אמש לבית המדרש,

לשחרית מצאו רבן גמליאל, אמר לו: מפני מה לא באת אמש לבית המדרש?

אמר לו: עבודה עבדתי.

אמר לו: כל דבריה אינן אלא דברי תימה, וכי עבודה בזמן הזה - מניין?

אמר לו: הרי הוא אומר: ⁴²⁰"עבדת מתנה אתן את מהנתכם והזר הקרב יומת" (במדבר יח, ז),

עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש".

עגא

⁴¹⁹ ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה מחיי ומשנאיו מן יקומו

⁴²⁰ ואתה ובניך אתה תשמרו את מהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את מהנתכם והזר הקרב יומת

28. עג, א

כ"י

פשיטא כיון דהתם. בתמיד
נשחט (דף סא.) תנן דפסח שלא
לאוכליו פסול:
הכא. דבשבת קאי ממילא
שמעינן דחייב משום דבעי
למיתנא סיפא לאוכליו ושלא
לאוכליו פסול תנא רישא שלא
לאוכליו חייב:

"שחטו שלא לאוכליו [... חייב]".

פשיטא!
כיון דהתם - "פסול",
הכא - 'חייב'!

משום דתנא סיפא: "פטור",
תנא רישא: "חייב".

והא - נמי פשיטא!
משום דהתם - "בשר",
הכא - 'פטור'!

אלא אידי דתנא: "שחטו שלא לשמו בשבת",
תנא נמי: "שלא לאוכליו".

והיא גופא, למה לי?

משום דקבעי לאיפלוגי רבי אליעזר ורבי יהושע.

29. עג, א

רס"י

לדברי האומר. במס' שבת (דף קו.):
מקלקל בחבורה. העושה חבורה בשבת לקלקלה שאינו מתקן פטור ואין חובל חייב משום שבת אלא שוחט שמתקן או חובל בבהמה וצריך לדם להאכילו לכלבו:
שלא לאוכליו חייב. דקתני מתני' חייב:
מה תיקן. הא פסלי'
תיקן. דכל הקרבנות שנפסלו בעזרה תנן במס' זבחים (דף פד.) אם עלו למזבח אימוריהן להקטיר לא ירדו:
בעלי מומין. תנן התם אם עלו ירדו שלא היה פסולן בקודש:
בדוקין שבעין. טלימ'א {טייליא': תבלול (כתם בעין המצמצם את הראייה)} כגון הנוטה כדוק שמים (ישעיהו מ) וגבי קרבן מום הוא כדכתיב (ויקרא כא) או דק או תבלול בעינו:
ואליבא דר"ע. במס' זבחים תנן ר"ע מכשיר בבעלי מומין אם עלו ואמרו בגמרא לא ארעי"ק אלא בדוקין שבעין הואיל וכשירין לכתחלה בעופות:
טריפה. אמר התם אם עלתה תרד:
מידי נבילה. מלטמא:
השוחט חטאת. גר' ובשחיטת חולין בפרק שני מפרש אמאי נקט חטאת:
ג' חטאות. משום שבת ומשום ע"ז ומשום שחוטט חוץ לעזרה:
מה תיקן. הכא אפי' לטהרו מידי נבילה ליכא דתקרובת ע"ז מטמאה אפי' באהל:
מידי אבר מן החי. לבני נח שאם אכלו אינו נהרג:

אמר ליה רב הונא בר חיננא לבריה: כי אזלת לקמיה דרבי זריקא, בעי מיניה: לדברי האומר: "מקלקל בחבורה - פטור", "שחטו שלא לאוכליו חייב"!? מה תיקון?

תיקון "אם עלו - לא ירדו".

"שחטו ונמצא בעל מום - חייב" - מה תיקון?

תיקון, בדוקין שבעין, ואליבא דרבי עקיבא, דאמר: "אם עלו - לא ירדו".

"שחטו ונמצא טריפה בסתר - פטור",
 הא בגלוי - חייב,
 מה תיקון?

תיקון להוציא מידי נבילה.

מתקיף לה רבינא:
 הא דתנא:

"השוחט חטאת בסבת בחוג לעבודה זרה - חייב עליה שלש חטאות" - מה תיקון?

אמר רב עירא:
 שמוציאו מידי אבר מן החי.

רש"י

30. עג, א - ב

"שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידם, או שמתו, או שנטמאו - פטור, מפני ששחט ברשות".

אמר רב הונא אמר רב:

אשם שניתק לרעה, ושחטו סתם - כשר לעולה.

אלמא קסבר:

לא בעי עקירה.

אי הכי,

כי לא ניתק נמי!

גזירה לאחר כפרה,

אטו לפני כפרה.

ומנא תימרא?

דתנן:

"אשם שמתו בעליו, או שנתכפרו בעליו - ירעה עד שישתאב,

וימכר, ויפלו דמיו לנדבה.

רבי אליעזר אומר: ימות.

רבי יהושע אומר:

ימכר ויביא בדמיו עולה" (תמורה כ:).

"בדמיו" - אין,

אכל גופו - לא.

דגזר לאחר כפרה,

אטו לפני כפרה.

שמע מינה.

איתיביה רב חסדא לרב הונא:

"שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידם, או שמתו, או שנטמאו - פטור,

מפני ששחט ברשות".

ותני עלה:

"בחול, כי האי גונא - ישרף מיד".

אי אמרת בשלמא: בעי עקירה - האי פסח הוא,

וכיון דלית ליה בעלים, הנה ליה פסולו בגופו,

אמטו להכי "ישרף מיד".

אלא אי אמרת: לא בעי עקירה - מרישא הנה ליה שלמים,

פסולו משום מאי?

משום דבר אחר, דקא שחיט ליה אחר תמיד של בין הערבים,

עיבור צורה בעי,

דתניא:

"זה הכלל:

כל שפסולו בגופו - ישרף מיד,

בדם,

ובבעלים - תעובר צורתו,

ויצא לבית השריפה!"

אלא, לא תימא: שחטו סתם - כשר לשום עולה,

אשם שניתק לרעה. שמתו בעליו או נתכפרו באחר וחטאת ואשם אינן באין נדבה ומשנתכפרו באחר אין תקנה לזה וגבי חטאת הילכתא גמירי לה (תמורה כא:). דמתה ובאשם גמירי הילכתא (שם יח.). כל שבחטאת מתה באשם רועה ואם ניתקו מעליו והשליכו לאפר לרעות שישתאב ויפול בו מום שיוכל לפדותו ולהוציאו לחולין וכל הרועים דמיהם נופלים לנדבה ומה היא נדבה ששה שופרות היו במקדש וכתוב עליהן נדבה ושם היו נותנין כל מותר דמי חטאת ואשם ומביאין משם קיץ המזבח עולות בשר לשם ועורות לכהנים שזה מדרשו של יהוידע הכהן במסי' תמורה (דף כג:). וזה לא המתין עד שיומם ומשניתקו לרעה שחטו סתם כשר לעולת קיץ המזבח הואיל וסוף סוף דמיו לכך היו עומדים:

לא בעי עקירה. מאחר שהוא עומד לכך איצ לעקור שם אשם ממנו:

א"ה כי לא ניתק נמי. משעה שנתכפר באחר סתמיה לקיץ המזבח קאי:

גזירה לאחר כפרה אטו קודם שנתכפר. דסתמיה לאשם אבל משניתק לא מיחלף:

ומנא תימרא. להא מילתא דאמר לך דגזרי הכי:

לנדבה. לשופרות:

ר' אליעזר אומר ימות. כל צדדיו של רבי אליעזר היה עושה אשם כחטאת לכל דבר שנאמר (ויקרא ז) כחטאת כאשם וכן גבי שלא לשמו וכן גבי חטאת שנכנס דמה לפניו במסי' זבחים (דף יוד:):

רבי יהושע אומר ימכר. לאחר שנסתאב:

ויביא בדמיו עולה. נדבה לעצמו ובמסי' תמורה מסיק להא מילתא והלא אף הנדבה עולה היא מה בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים אלא שבזמן שהיא באה לחובתו הוא סומך עליה ושוחטה ונסכיה קריבין משלו וכשהיא באה לנדבת ציבור אינו סומך עליה כו':

בדמיו אין. אבל איהו גופיה לא אמר דיקרב עולה ואף על פי שמקריבו לעצמו אלמא גזירה לאחר כפרה שנתכפר באחר אטו לפני כפרה דאי שרית ליה השתא טעי ואי מיצטריך ליה עולה נמי קודם כפרה מקריב ליה להאי והדר מייתי אחר לאשם ואי אפשר לשנות זבח לזבח אחר כ"ז שעומד לשמו:

ותני עלה. דמתניתין:

בחול כי האי גונא. הואיל ויכול לשורפו:

ישרף מיד. ואין צריך להמתין עד שתעבור צורתו ואע"ג דמותר הפסח קרב שלמים ואם היה שוחטו לזה שמתו בעליו לשם שלמים היה כשר עכשיו שלא עקר שם פסח ממנו ישרף מיד דהוה ליה פסח שנשחט שלא למנויו:

אי אמרת בשלמא. אע"ג דסתמיה לשם שלמים קאי בעי עקירה וכל כמה דלא עקר הוי שם פסח עליו משום הכי ישרף מיד ולא בעי עיבור צורה דהוה ליה פסולו בגופו שנשחט שלא למנויו:

אלא אי אמרת לא בעי עקירה. וסתמיה שלמים הוא פסולו מחמת מאי הוי הואיל ושלמים הוא משום דנשחט אחר תמיד בין הערבים דשחיטת פסח אחר התמיד היא כדאמר בתמיד נשחט (דף נט:). ועבר על עשה דהשלמה:

כל שפסולו בגופו. כגון פיגול נותר טמא ויוצא ישרף מיד ואין צריך להמתין:

בדם ובעלים. כגון נשפך הדם וכגון פסח שמתו בעלים או נטמאו אחר זריקה דעכשיו פסח כשר הוא אלא שאין לו אוכלין:

תעובר צורתו. ימתינו לו עד שתעובר ממנו צורת בשר דכיון דאין פסולו חמור לא שרפינן קדשים בבזיון ועיבור צורה הוא פסול לינה דהוה ליה פסולו בגופו:

אָלָא אַימא: שְׁחַטוּ לְשׁוּם עוֹלָה - כְּשֵׁר.
אָלָמָא: בְּעֵי עֵקִירָה.

וְלִרְבֵי חֵיבָא בַר גַּמְדָא,
דְּאָמַר: נִזְרָקָה מִפֵּי חֲבוּרָה,
וְאָמַר: כְּגוֹן שְׁהָיוּ בְּעֵלִים טְמֵאֵי מֵתִים וְנִדְחִין לְפָסַח שְׁנֵי.
הָאֵי - הוּא דְבְּעֵי עֵקִירָה,
הָא בְּעֵלְמָא - לֹא בְּעֵי עֵקִירָה.
מָאֵי אֵיכָא לְמִימַר?

אָלָא אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ:
הֵכָא בְּמָאֵי עֲסָקִינָן:
כְּגוֹן שְׁהַפְרִישׁוּ קוֹדֶם חֲצוֹת וּמְתוּ בְּעֵלִים אַחַר חֲצוֹת,
דְּהוּהָ לִיה 'נִרְאָה וְנִדְחָה',
וְכָל הַנִּרְאָה וְנִדְחָה - שׁוֹב אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִרְאָה.

מִיָּדִי הוּא טַעְמָא, אָלָא לְרַב,
הָא אָמַר רַב:
בְּעֵלֵי חַיִּים - אֵינָם נִדְחִים!

אָלָא אָמַר רַב פֶּפְא:
הָא מְנִי?
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא,
דְּאָמַר: "וְכֵן הַשּׁוֹחֵט אַחֲרֵים לְשֵׁם פֶּסַח - פְּסוּל",
דְּהוּהָ לִיה פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ.

וְאִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא,
חֲטָאֵת נְמִי מַחֲיִיב,
דְּהָא לִית לִיה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: טוּעָה בְּדַבְרֵי מִצְוָה - פְּטוּר!

אָלָא תַרְגְּמָא רַב יוֹסֵף בְּרִיה דְּרַב סְלָא חֲסִידָא קַמֵּיה דְּרַב פֶּפְא:
הָא מְנִי?
יוֹסֵף בֶּן חוּנָאֵי הִיא.
דִּתְנִן:

"יוֹסֵף בֶּן חוּנָאֵי אוֹמַר:
הַנְּשַׁחֲטִים לְשֵׁם פֶּסַח, וְלְשֵׁם חֲטָאֵת - פְּסוּלִים" (ובחים ב.),
אָלָמָא: פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ הִיא,
וּמְשׁוּם הֵכִי "יִשְׂרָף מִיָּד",
וּבְפִטְוֵי - סִבַּר לָהּ כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ.

רַב אֲשֵׁי אָמַר:
רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה.
דִּתְנִיָּא:

"רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמַר:
אִם יֵשׁ שְׁהוֹת בְּיוֹם לַיְדַע: אִם מְשַׁכּוּ בְּעֵלִים אֶת יְדֵיהֶם,
אוֹ שְׁמָתוֹ,
אוֹ שְׁנַטְמָאוֹ - חֵיִיב.

וְתַעֲבֹד צוֹרְתוֹ,
וְיִוצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה."

מָאֵי טַעְמָא?
לְאוּ, מְשׁוּם דְּלֹא בְּעֵי עֵקִירָה.

רַבִּי

וְלִרְבֵי חֵיבָא בַר גַּמְדָא. דְּאָמַר בְּתַמִּיד
נִשְׁחַט (דף סד.) גְּבִי מֵתִינְתָא דַקְתְּנִי
הַתָּם דַּפְסַח בְּעֵי עֵקִירָה וְאוֹקְמָה
כְּגוֹן שְׁהָיוּ בְּעֵלִים טְמֵאֵי מֵתִים כּו':
הָא. אַחַר דְּלֹא סַתְמָא קָאֵי לַפְסַח
לֹא בְּעֵי עֵקִירָה:

מָאֵי אֵיכָא לְמִימַר. כְּלוּמַר מֵתִנִּי
דַּהֲכָא תִיּוּבְתִיָּה דַקְתְּנִי יִשְׂרָף מִיָּד
וְלֹא מִיְתוּקְמָא אֲלֵא מְשׁוּם עֵקִירָה:
אֲלֵא אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב
יְהוֹשֻׁעַ. לְעוֹלָם כַּדְקָאמַר שְׁחַטוּ סַתְּם
כְּשֵׁר לְעוֹלָה דְכִיּוֹן דְקָאֵי לְעוֹלָה
סַתְמִיָּה עוֹלָה הוּא וְאֵעִיף שְׁתַּחֲלַתּוּ
אֲשֵׁם וְכֵן מוֹתֵר הַפְסַח כִּיּוֹן
דְּלִשְׁלָמִים קָאֵי סַתְמָא כִּי שְׁחִיט לִיה
שְׁלָמִים הוּא וְהֲכָא דַקְתְּנִי יִשְׂרָף מִיָּד
לְאוּ מְשׁוּם עֵקִירָה אֲלֵא כְּגוֹן
שְׁהַפְרִישׁוּ קוֹדֶם חֲצוֹת וְכִי מֵטָא
חֲצוֹת קִבְעַתִּיהָ חֲצוֹת שְׁהוּא זְמַן
שְׁחִיטְתוֹ וְנִרְאָה לַפְסַח:

וּמְתוּ בְּעֵלִים אַחַר חֲצוֹת. וְנִדְחָה
מִפְסַח דְשׁוֹב אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִרְאָה
לְשַׁלְמִים וְהָא דְקִי"ל מוֹתֵר הַפְסַח
אַחַר הַפְסַח קִרְבַּ שְׁלָמִים כְּגוֹן שְׁאֵבֵד
קוֹדֶם חֲצוֹת וְנִמְצָא אַחַר שְׁחִיטַת
הַפְסַח דְּלֹא אֲתָא חֲצוֹת עֲלֶיהָ
לְמִקְבָּעָה וְלֹא נִרְאָה לְשְׁחִיטַת פְּסַח
מְעוֹלָם:

מִיָּדִי הוּא טַעְמָא אֲלֵא לְרַב. הָאֵי
תִירוּצָא רַב מִתְרִיץ לִיה דְּאָמַר לֹא
בְּעֵי עֵקִירָה:

וְהָאֵמַר רַב. בְּפִי שְׁנֵי שְׁעָרֵי:
בְּעֵלֵי חַיִּים אֵינָן נִדְחִין. וְאֵינָן דִּיחוּי
אֲלֵא בְּדָם אוֹ בְּבַעֲלִים כְּגוֹן שְׁעִיר שֶׁל
שֵׁם שֶׁנִּשְׁחַט וְקוֹדֶם זְרִיקַת דְּמֵוֹ מֵת
הַמִּשְׁתַּלַּח יִשְׁפֹךְ הַדָּם אֲבָל כֹּל זְמַן
שֶׁהִקְרַבְתָּ חֵי אֵינוֹ נִפְסַל מְשׁוּם דִּיחוּי:
אֲלֵא אָמַר רַב פֶּפְא. לְעוֹלָם לֹא בְּעֵי
עֵקִירָה וְסַתְמִיָּה שְׁלָמִים וְהָא דַקְתְּנִי
עֲלֵה דְמִתְנַתִּין בְּחוּל יִשְׂרָף מִיָּד רַבִּי
אֲלִיעֶזֶר הוּא וּמְשׁוּם דְשַׁלְמִים הוּא
וְכְּגוֹן דְשְׁחִטִּיהָ בְּהַדִּיא לְשֵׁם פְּסַח
וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר לְטַעְמִיָּה דְאָמַר בְּפֶרֶק
תַּמִּיד נִשְׁחַט (דף סב:) שְׁלָמִים
שֶׁשְׁחַטְן לְשֵׁם פְּסַח פְּסוּל:

וְאִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אֲמַאי תֵּנָן מֵתִנִּי
פְטוּר לְחֵיִיב מְשׁוּם שְׁבַת דְּהָא לִית
לִיה כּו': וּבְפִטְוֵי. דְטוּעָה בְּדַבְרֵי
מִצְוָה:
סִבַּר לָהּ. רַבִּי יוֹסֵף בֶּן חוּנָאֵי כְּרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ:

רַב אֲשֵׁי אָמַר רַב דָּאֵמַר. לְעִיל לֹא
בְּעֵי עֵקִירָה לִית לִיה דְּהָאֵי תֵנָא
דְּאָמַר בְּחוּל יִשְׂרָף מִיָּד אֲלֵא קִסְבַּר
רַב דְּמִתְנַתִּין לְעִנְיָן צוּרָה כִּי הָאֵי
תֵנָא סִבַּר לָהּ דְאָמַר בְּעֵי עֵיבוּר
צוּרָה:

אִם יֵשׁ שְׁהוֹת בְּיוֹם. לֹזָה שֶׁשְׁחַט
פְסַח זֶה בְּשֶׁבַת לְבַדּוּק אִם מֵתוּ
בְּעֵלִים כּו' וְלֹא שָׁאֵל לֹא טוּעָה בְּדַבְרֵי
מִצְוָה הוּא אֲלֵא שׁוּגַג וְחֵיִיב שׁוּגַג
קָרִי אֶת הַקְּרֹב לְפִוּשֵׁעַ:

וְתַעֲבֹד צוּרָתוֹ. אִם הוּא חוּל דְאֵילוֹ
בְּשֶׁבַת לֹא אֲצַטְרִיךְ לִיה דְּהָא בְּשֶׁבַת
לֹא שְׂרִיף לִיה וְלִמְחַר בְּיוֹם טוֹב נְמִי
לֹא שְׂרִיף לִיה:

מָאֵי טַעְמָא. בְּעֵי עֵיבוּר צוּרָה:
לְאוּ מְשׁוּם דְּקִסְבַּר לֹא בְּעֵי עֵקִירָה.
וְזֶה סַתְּם נִשְׁחַט וְהָרִי הוּא שְׁלָמִים
כְּשֵׁרִין אֲלֵא שֶׁנִּשְׁחַטוּ אַחַר הַתַּמִּיד
וּפְסוּל מִחֲמַת דְּבַר אַחַר הוּא:

רס"י

וממאי דילמא. לעולם בעי עקירה ופסולו בגופו והאי דבעי עיבור צורה משום דרבי ישמעאל סבר לה כתנא דבי רבה בר אבוא דאמר אפילו פיגול שפסולו בגופו טעון עיבור צורה ולא איתפריש לי עיקר מילתיה דתנא דרבה בר אבוא היכא אתמר ובכמה מקומות מייתי לה בגמרא:

דאי לא תימא הכי. דטעמא משום דקסבר פסול הגוף טעון עיבור צורה אלא משום דלא בעי עקירה הא תינח מתו או נתכפרו אבל נטמאו מי איכא דלא בעי עקירה הא סתמיה לפסח שני קאי ורבי ישמעאל או שנטמאו נמי קתני:

אלא מחוורתא. דטעמא דרבי ישמעאל משום דקסבר פסול הגוף טעון עיבור צורה ותנא דישורף מיד סבר לא בעי עיבור צורה ואי לתרוצי בעית דלא תיקשי לרב הכי תרצת דפסול הגוף דידה גבי מתו או משכו דם משום דשחטיה לשם פסח בהדיא ואיהו לשלמים קאי בלא עקירה כרב והוה להו שלמים לשם פסח ופסול הגוף הוא כיוסף בן חונאי:

ממאי?

דילמא משום דקסבר לה כתנא דבי רבה בר אבוא דאמר: אפילו פיגול נמי - בעי עיבור צורה.

דיליף 'עון'⁴²¹ 'עון'⁴²² מנותר.

דאי לא תימא הכי, נטמאו בעלים - מאי איכא למימר?

הא ודאי בעי עקירה,

דאמר רבי חייא בר גמדיא:

נזרקה מפי חבורה: כגון שהיו בעלים טמאי מת, ונדחו לפסח שני!

אלא,

מחזורתא כדשני מעיקרא:

יוסף בן חונאי היא.

הדרן עלך אלו דברים

⁴²¹ ואם האכל ואכל מבשר-זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פיגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא (ויקרא ו, יח)

⁴²² ואכליו עונו ישא מי-את-קדש ה' חלל ונמרתה הנפש ההוא מעמיה (ויקרא ט, ח)